

Komisja Nadzoru Finansowego

Rekomendacja P

dotycząca zarządzania ryzykiem płynności finansowej banków

Warszawa, marzec 2015 r.

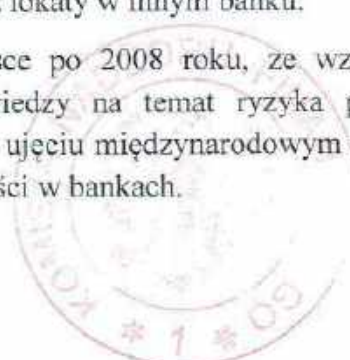
Wstęp

Niniejszy dokument wydany jest na podstawie art. 137 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 128) i stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem płynności.

Potrzeba wydania nowej Rekomendacji P związana była przede wszystkim z koniecznością aktualizacji Rekomendacji P z 2002 r., wynikającą z doświadczeń międzynarodowego kryzysu finansowego, który rozpoczął się w 2008 r. Wiele banków, pomimo zadowalającej pozycji kapitałowej, napotkało trudności w obszarze pomiaru i zarządzania ryzykiem płynności, co wraz z towarzyszącymi rodzajami ryzyka – rynkowym i finansowania, przyczyniło się do powstania zjawisk o charakterze systemowym. W normalnych warunkach dostęp do rozwiniętych hurtowych rynków kapitału, dostarczających relatywnie tanich źródeł finansowania, skłaniał banki do podejmowania wzmożonej akcji kredytowej, finansowanej krótkoterminowymi zobowiązaniami. Nadmierny wzrost bilansów i luki w finansowaniu okazały się dla banków poważnym źródłem ryzyka płynności w sytuacji braku dostępu do hurtowych rynków kapitału. W następstwie eskalacji kryzysu doszło do gwałtownego wzrostu stawek na rynku międzybankowym, skrócenia horyzontu zawieranych transakcji oraz zmniejszenia limitów na ekspozycje względem poszczególnych podmiotów, co doprowadziło do zwiększenia kosztów finansowania oraz utrudnień w zarządzaniu bieżącą płynnością i zabezpieczaniu ryzyka. Zanik wzajemnego zaufania pomiędzy uczestnikami rynku spowodował, że banki – niepewne sytuacji finansowej kontrahentów – wołały lokować wolne środki w bankach centralnych. Chcąc zabezpieczać swoją pozycję płynności, banki ograniczały aktywność kredytową, przez co ucierpiała sfera realna gospodarki. Nasilające się problemy związane ze spadkiem cen aktywów wynikającym z ich masowej sprzedaży, oceną ryzyka kredytowego kontrahentów i adekwatnością kapitałową banków wymogły zaś konieczność pomocy ze strony państw i interwencji banków centralnych na rynkach pieniężnych.

Sytuacja międzynarodowa w czasie kryzysu znalazła także odzwierciedlenie w utracie zaufania na rynku międzybankowym w Polsce. Pomimo dobrej kondycji finansowej banków, zwiększona awersja do ryzyka kredytowego i preferowanie elastyczności w zarządzaniu płynnością przyczyniły się do spadku aktywności banków na rynku pieniężnym, ograniczenia transakcji do najkrótszych tenorów, odbierania wzajemnych limitów na transakcje o najdłuższych terminach zapadalności, a także do wzrostu marży na ryzyko kredytowe. Utrzymywanie niskich limitów kredytowych oraz niepewność co do rozwoju sytuacji na światowych rynkach finansowych skłaniały część banków krajowych do deponowania wolnych środków w NBP w postaci lokat na koniec dnia, kosztem utraty dodatkowego oprocentowania z tytułu złożenia lokaty w innym banku.

Wydarzenia, które miały miejsce po 2008 roku, ze względu na trwałość i dotkliwość skutków, przyniosły wzrost wiedzy na temat ryzyka płynności. Nowe doświadczenia wymogły potrzebę określenia w ujęciu międzynarodowym nowych praktyk odnoszących się do zarządzania ryzykiem płynności w bankach.

Zarządzanie płynnością powinno przyczyniać się do ograniczenia częstotliwości i skali problemów płynnościowych banku w celu ochrony deponentów oraz zminimalizowania potencjalnego wpływu tych problemów na system finansowy i realną gospodarkę.

Znowelizowana Rekomendacja P uwzględnia zalecenia zawarte w międzynarodowych wytycznych i obejmuje wskazania dotyczące:

- określania tolerancji ryzyka płynności banku,
- ujmowania pełnego zakresu rodzajów ryzyka płynności, włączając ryzyko nieoczekiwanego zapotrzebowania na płynność,
- utrzymywania stałej obecności na wybranych, istotnych rynkach finansowania,
- dywersyfikacji aktywów płynnych,
- przeprowadzania testów warunków skrajnych i funkcjonalnego powiązania ich z planem awaryjnym płynności,
- zarządzania zabezpieczeniami,
- utrzymywania nadwyżki nieobciążonych, wysokiej jakości aktywów płynnych,
- stosowania mechanizmu alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności w systemie wewnętrznych cen transferowych,
- zarządzania płynnością śróddzienną,
- ujawniania informacji dotyczących płynności banku.

Rekomendacja P ponadto wskazuje na pożądany kierunek działań podejmowanych przez zarząd i radę nadzorczą banku w ramach procesu zarządzania ryzykiem płynności.

Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że banki powinny ograniczać ryzyko płynności wynikające ze strukturalnego niedopasowania pozycji płynnościowych, które w przypadku zakłóceń w funkcjonowaniu systemu finansowego może prowadzić do rozprzestrzeniania się ryzyka systemowego. W tym celu banki powinny w większym stopniu wykorzystywać długoterminowe bankowe instrumenty dłużne.

Podkreślenia wymaga, że ryzyko płynności może wynikać z postrzeganych lub rzeczywistych słabości, błędów lub problemów w zarządzaniu innymi rodzajami ryzyka. Bez względu na strukturę organizacyjną banku i stopień scentralizowania zarządzania ryzykiem płynności ważne jest, aby bank rozumiał gdzie ryzyko może się pojawiać.

Rekomendacja P skierowana jest do wszystkich banków, jak również do oddziałów instytucji kredytowych – do dnia wejścia w życie aktu delegowanego, o którym mowa w art. 460 rozporządzenia (UE) nr 575/2013, a jej postanowienia powinny być stosowane zarówno na poziomie jednostki, jak i jednostki konsolidującej, niezależnie od szczebla konsolidacji. Należy mieć na względzie, że polityka i procedury odzwierciedlające rekomendacje powinny być adekwatne do charakteru, rozmiaru i skali działalności banku, złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka banku.

Postanowienia, w odniesieniu do których w szczególności znajduje zastosowanie zasada proporcjonalności, obejmują:

- rekomendację 6.2 dotyczącą rozpatrywania zależności pomiędzy narażeniem na ryzyko płynności i na ryzyko płynności rynku,
- rekomendację 6.10 dotyczącą transakcji ze spółkami specjalnego przeznaczenia,
- rekomendację 7.1 w zakresie odnoszącym się do koncentracji geograficznej,
- rekomendację 7.6 dotyczącą finansowania z rynku hurtowego,
- rekomendacje 10.5, 10.7 – 10.15, 10.18 – 10.20 dotyczące przeprowadzania testów warunków skrajnych,
- rekomendację 14 dotyczącą uwzględniania kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności w systemie wewnętrznych cen transferowych,
- rekomendację 15 w zakresie obejmującym zarządzanie płynnością śróddzienną.

Dostosowanie się banków hipotecznych do poszczególnych postanowień Rekomendacji P powinno być dokonane z uwzględnieniem charakteru prowadzonej przez te banki działalności, biorąc pod uwagę przepisy ustawy o listach zastawnych i bankach hipotecznych oraz aktów wykonawczych wydanych na jej podstawie.

W przypadku banków spółdzielczych działających w zrzeczeniu, oczekiwaniem nadzoru jest, aby postanowienia dotyczące przyjmowanej polityki były opracowywane przy wsparciu banków zrzeszających, z uwzględnieniem indywidualnej specyfiki i profilu ryzyka każdego zrzeszonego banku oraz zasady proporcjonalności. Proces tworzenia regulacji wewnętrznych w tych bankach, pomimo aktywnej roli banku zrzeszającego, nie może jednak stać w sprzeczności ze zdefiniowanym w poszczególnych rekomendacjach zakresem obowiązków i odpowiedzialnością statutowych organów zrzeszonych banków spółdzielczych.

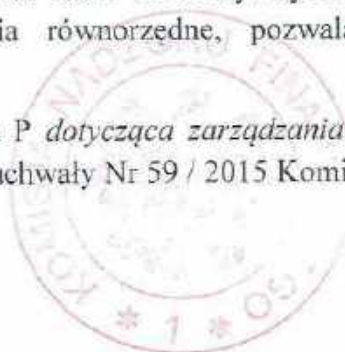
Banki spółdzielcze o znacznej wielkości, w tym zwłaszcza banki o funduszach własnych przekraczających równowartość 5 mln euro (przeliczoną według średniego kursu wynikającego z tabeli kursów ogłaszanej przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec roku poprzedzającego rok osiągnięcia określonego poziomu funduszy własnych), powinny posiadać procedury w pełni uwzględniające wymagania zawarte w rekomendacjach.

Banki zrzeszające powinny wspierać zrzeszone banki spółdzielcze w zakresie opracowywania narzędzi analitycznych na potrzeby pomiaru poziomu ryzyka płynności, jak również przygotowywania i przeprowadzania testów warunków skrajnych.

Należy przyjąć, że banki funkcjonujące w ramach instytucjonalnego systemu ochrony (IPS) będą wypełniać postanowienia Rekomendacji P w zakresie niewynikającym ze szczegółowych umów IPS.

Rekomendacja P wskazuje minimalny, w opinii nadzoru, standard w zakresie dobrych praktyk dotyczących zarządzania ryzykiem płynności. Ze względu na różnice, które mogą wynikać zwłaszcza z profilu ryzyka danej instytucji oraz skali i złożoności jej działalności, dopuszczalne jest stosowanie przez banki alternatywnych rozwiązań, jeżeli będą zdolne wykazać, że są to rozwiązania równorzędne, pozwalające osiągnąć ten sam cel ostrożnościowy.

KNF oczekuje, że Rekomendacja P *dotycząca zarządzania ryzykiem płynności finansowej banków*, stanowiąca załącznik do uchwały Nr 59 / 2015 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia

10 marca 2015 r. (Dz. Urz. KNF poz. XXX) zostanie wprowadzona do dnia 31 grudnia 2015 r.

Słowniczek pojęć:

- 1. Tolerancja ryzyka płynności** – poziom ryzyka płynności, jaki zamierza ponieść bank. Im większa tolerancja ryzyka płynności banku, tym większe ryzyko zaakceptuje on w celu osiągnięcia korzyści finansowych ze swojej działalności. Poziom tolerancji ryzyka płynności banku powinien wynikać z apetytu na ryzyko wpisanego w założenia całościowej strategii działalności banku i być z nim spójny. Powinien także odpowiadać następującym uwarunkowaniom działalności banku, jak:
  - a) strategia działalności i cele strategiczne,
  - b) cele operacyjne,
  - c) rola, jaką bank pełni w systemie finansowym,
  - d) kondycja finansowa,
  - e) zdolność do pozyskiwania finansowania.
- 2. Ryzyko płynności** – zagrożenie utraty zdolności do finansowania aktywów i terminowego wykonania zobowiązań w toku normalnej działalności banku lub w innych warunkach, które można przewidzieć, powodujące konieczność poniesienia nieakceptowalnych strat.
- 3. Płynność śróddzienna** – zdolność wykonywania wszystkich zobowiązań pieniężnych w bieżącym dniu.
- 4. Ryzyko płynności śróddziennej** – zagrożenie utraty zdolności do realizacji zobowiązań pieniężnych w bieżącym dniu.
- 5. Płynność krótkoterminowa** – zdolność wykonywania wszystkich zobowiązań pieniężnych w terminie płatności przypadającym w okresie 30 kolejnych dni.
- 6. Płynność średnioterminowa** – zdolność wykonywania wszystkich zobowiązań pieniężnych w terminie płatności przypadającym w okresie od 1 do 12 miesięcy.
- 7. Płynność długoterminowa** – zdolność wykonywania wszystkich zobowiązań pieniężnych w terminie płatności przypadającym w okresie powyżej 12 miesięcy.
- 8. Płynność rynku (produktu)** – możliwość łatwej zamiany na gotówkę w wymaganym czasie określonych produktów na rynku bez znacznych strat finansowych na tych produktach.
- 9. Ryzyko płynności rynku (produktu)** – zagrożenie utraty możliwości zamiany na gotówkę w wymaganym czasie określonych produktów na rynku, powodujące konieczność poniesienia znacznych strat finansowych na tych produktach.
- 10. Luka płynności (kontraktowa)** – zestawienie niedopasowania terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów w danym przedziale czasowym sporządzane na podstawie szacunków przepływów pieniężnych w celu ustalenia przyszłego poziomu płynności. Szacowanie przepływów pieniężnych polega na ustaleniu okresów pozostałych do zapadalności aktywów i wymagalności pasywów oraz pozycji pozabilansowych poprzez zestawienie tych aktywów, pasywów i pozycji

pozabilansowych w narastających przedziałach czasowych, licząc od daty sporządzenia zestawienia. Występowanie dodatniej/ujemnej różnicy pomiędzy sumą aktywów zapadających a sumą pasywów wymagalnych i pozycji pozabilansowych w danym przedziale czasowym wskazuje na utrzymywanie luki dodatniej/ujemnej.

11. **Luka płynności (urealniona)** – zestawienie niedopasowania terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów w danym przedziale czasowym uwzględniające założenia co do możliwych zachowań pozycji aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych w celu realnego ustalenia przyszłego poziomu płynności. Szacowanie urealnionych przepływów pieniężnych wymaga wypracowania przez bank własnej, ostrożnościowej techniki ich oceny uwzględniającej założenia dotyczące m. in. wcześniejszych wypłat depozytów, późniejszych spłat kredytów, stabilności źródeł finansowania, zasad wpływu na pozycję płynności zobowiązań i należności warunkowych oraz innych transakcji pozabilansowych, kosztów wymuszonej sprzedaży aktywów czy zmian sytuacji gospodarczej i upodobań klientów.
12. **Analiza scenariuszowa** – polega na założeniu scenariuszy jednoczesnej zmiany wielu współwystępujących czynników ryzyka oraz badaniu ich wpływu na sytuację banku.
13. **Analiza wrażliwości** – polega na założeniu zmian poszczególnych czynników ryzyka, a także kombinacji takich zmian oraz statycznym analizowaniu ich wpływu na sytuację banku.
14. **Test odwrócony** – polega na przyjęciu założenia wystąpienia negatywnych skutków zmaterializowania się ryzyka płynności oraz określeniu scenariuszy w ramach analizy scenariuszowej, które mogłyby do takich sytuacji doprowadzić.
15. **Kluczowe zobowiązania** – zobowiązania, z których niewywiązanie się w określonym terminie w ciągu dnia może stanowić zagrożenie dla reputacji banku lub jego działalności. Mogą obejmować zobowiązania, dla których istnieje określony termin w ciągu dnia, takie, które wymagają rozliczenia pozycji w systemach płatniczych i rozliczeniowych oraz takie, które są związane z działalnością na rynku, jak np. dostarczenie lub zwrot instrumentu rynku pieniężnego czy płatności depozytów uzupełniających.
16. **Kluczowi klienci** – klienci, których zachowania mogą w znaczący i niespodziewany sposób wpłynąć na profil przepływów pieniężnych banku w ciągu dnia, zwiększając tym samym narażenie banku na ryzyko płynności śróddziennej. Do kluczowych klientów włącza się m. in. tych, wobec których bank świadczy usługi bankowości korespondenckiej i usługi powiernicze.
17. **Efekty drugiej rundy** – efekty wynikające z pogorszenia warunków ekonomicznych w sferze realnej gospodarki, które z pewnym opóźnieniem, w sposób pośredni, negatywnie oddziałują na bilanse banków, powodując pogorszenie kondycji finansowej całego sektora bankowego, m. in. poprzez obniżenie jakości aktywów, wzrost należności zagrożonych, obniżenie rentowności czy zwiększenie ryzyka niewypłacalności banku.
18. **Zarządzanie dostępem do rynku** – rozwój obecności na rynkach, na których bank może sprzedać aktywa lub wzmocnienie ustaleń (relacji) pozwalających bankowi na zaciąganie

zobowiązań zabezpieczonych lub niezabezpieczonych. Wzmacnianie relacji z obecnymi i potencjalnymi inwestorami może odbywać się poprzez utrzymywanie odpowiedniej częstotliwości kontaktów oraz częstotliwości korzystania z danego źródła finansowania.

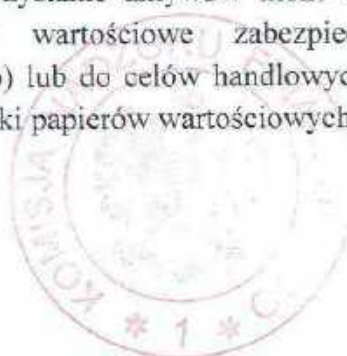
19. Alternatywne źródła finansowania – potencjalnie dostępne źródła płynności wzmacniające zdolność banku do przetrwania zdarzeń kryzysowych. W zależności od charakteru, dotkliwości oraz okresu trwania zdarzenia kryzysowego, do potencjalnych źródeł finansowania można zaliczyć, przykładowo:

- a) przyrost depozytów,
- b) wydłużenie terminów wymagalności zobowiązań,
- c) nowe emisje instrumentów dłużnych krótko- i długoterminowych,
- d) transfery funduszy wewnątrz grupy, nowe emisje kapitałowe, sprzedaż spółek zależnych lub linii biznesowych,
- e) sekurytyzację aktywów,
- f) sprzedaż lub transakcje repo nieobciążonych, wysoce płynnych aktywów,
- g) ciągnięcie przyznaných linii finansowania,
- h) kredyt lombardowy z banku centralnego.

20. Wartość likwidacyjna lub pożyczkowa aktywów – oszacowana wartość gotówki dostępnej dla banku, jeśli aktywa są upłynniane bądź wykorzystywane jako zabezpieczenie dla zabezpieczonego finansowania.

21. Zdarzenia progowe – zdarzenia związane z pozycjami pozabilansowymi, których wystąpienie uruchamia zawarte w umowach działania generujące zapotrzebowanie na płynność. Zdarzenia progowe dotyczą w szczególności kontraktów pochodnych, transakcji sekurytyzacyjnych i związków ze spółkami specjalnego przeznaczenia (dalej: SPV - *special purpose vehicles*), udzielonych gwarancji i przyznaných linii kredytowych. Mogą obejmować np. zmiany uwarunkowań ekonomicznych, obniżenie ratingu kredytowego banku, ryzyko kraju, szczególne zakłócenia na rynku (np. papierów wartościowych), modyfikacje umów w wyniku zmiany przepisów prawnych, rachunkowych lub podatkowych oraz inne podobne zmiany. Wystąpienie zdarzeń progowych może warunkować m. in. uruchomienie klauzul wymagających likwidacji pochodnego kontraktu pozagieldowego lub przedłożenia zabezpieczenia, konieczność uzupełnienia depozytu zabezpieczającego w instrumentach pochodnych, konieczność przedterminowej spłaty w niektórych transakcjach sekurytyzacji aktywów, realizację udzielonych zobowiązań warunkowych lub konieczność sfinansowania ciągnięć przyznaných linii kredytowych.

22. Aktywa obciążone – aktywa, które – w sposób wyraźny lub dorozumiany – są przedmiotem zastawu lub umowy o zabezpieczenie albo podniesienie jakości kredytowej danej transakcji. Takie wykorzystanie aktywów może być stosowane do pozyskania finansowania (np. papiery wartościowe zabezpieczone aktywami, obligacje zabezpieczone, transakcje repo) lub do celów handlowych i zarządzania ryzykiem (np. instrumenty pochodne i pożyczki papierów wartościowych).

- 23. Aktywa nieobciążone** – aktywa, które mogą być natychmiast wykorzystane przez bank jako przedmiot zastawu zabezpieczającego pozyskanie finansowania lub do celów handlowych lub zarządzania ryzykiem.
- 24. Zdolność do kompensacji niedoborów** – plan utrzymywania nadwyżki płynności lub posiadania dostępu do źródeł płynności w stosunku do scenariusza warunków normalnych w krótkim, średnim i długim horyzoncie czasowym oraz na wypadek realizacji scenariuszy skrajnych, jak również plan sposobów dalszego pozyskania płynności, czy to poprzez nowe źródła finansowania, przystosowanie działalności lub inne działania określone w awaryjnym planie płynności. Zdolność do kompensacji niedoborów zawiera nadwyżkę płynności i jest od niej znacznie szersza.
- 25. Zdarzenia/sytuacje/warunki kryzysowe** – najbardziej dotkliwe scenariusze warunków skrajnych, które mogą wpływać na zdolność banku do sprzedaży aktywów lub ograniczyć dostęp zarówno do zabezpieczonych, jak i niezabezpieczonych źródeł finansowania. Mogą dotyczyć wyłącznie banku, całego rynku lub kombinacji tych czynników.
- 26. Łatwa zbywalność** – możliwość zastawu bądź sprzedaży poszczególnych składników aktywów w sytuacji różnych zdarzeń kryzysowych bez ponoszenia dużych strat finansowych związanych z wymuszonym, natychmiastowym upłynnieniem. Zbywalność może być różna w zależności od scenariusza kryzysowego i czasu jego trwania. Niemniej jednak wyróżnić można pewne ogólne czynniki, które mogą zwiększać płynność danego składnika aktywów, w tym:
- a) czynniki związane z charakterystyką składnika aktywów:
    - niskie ryzyko rynkowe,
    - krótki termin zapadalności,
    - przejrzystość struktury i charakterystyki ryzyka,
    - łatwość i pewność wyceny,
    - duża skala emisji,
    - niska korelacja z innymi aktywami generującymi ryzyko,
  - b) czynniki związane z charakterystyką emitenta:
    - wysoka wiarygodność kredytowa emitenta,
  - c) czynniki związane z charakterystyką rynku:
    - istnienie rynku regulowanego dla danego rodzaju aktywów,
    - szeroka, zdywersyfikowana baza kupujących i sprzedających,
    - płynny rynek dla danego rodzaju aktywów,
    - dopuszczalność przez bank centralny jako zabezpieczenie,
  - d) czynniki związane z działalnością banku:
    - obecność banku na danym rynku,
    - regularny obrót aktywami zaliczanymi do nadwyżki płynności,

- niski wolumen utrzymywanych aktywów w stosunku do przeciętnych obrotów na rynku,
  - działanie banku pod własną marką.
27. **Pozauumowne „zobowiązania” banku** – zobowiązania, które w okresie sytuacji kryzysowej mogą powodować konieczność wspierania nieuwzględnionych w bilansie ani w zobowiązaniach pozabilansowych SPV. Odnosi się to zwłaszcza do programów sekurytyzacyjnych i konduitytowych (przejściowych), w których bank traktuje tego rodzaju pomoc jako krytyczną dla utrzymania stałego dostępu do finansowania. Podobnie, w okresie warunków skrajnych, obawa utraty reputacji może skłaniać bank do zakupu aktywów od funduszy rynku pieniężnego lub innych funduszy inwestycyjnych, którymi zarządza lub z którymi współpracuje.
28. **Potwierdzenie transakcji** – należy rozumieć zgodnie z art. 1 lit. e rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 149/2013 z dnia 19 grudnia 2012 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących pośrednich uzgodnień rozliczeniowych, obowiązku rozliczania, rejestru publicznego, dostępu do systemu obrotu, kontrahentów niefinansowych, technik ograniczania ryzyka związanego z kontraktami pochodnymi będącymi przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, które nie są rozliczane przez kontrahenta centralnego.
29. **FTP (*fund transfer pricing*)** – mechanizm ustalania cen transferowych stosowany dla wszystkich istotnych rodzajów działalności oraz pozycji bilansowych i pozabilansowych do wewnętrznej wyceny płynności, pomiaru efektywności czy wyceny w ramach procesu analizy ryzyka i rentowności potencjalnych nowych produktów lub usług.

Spis rekomendacji

I. Zarząd i rada nadzorcza

Rekomendacja 1

Zarząd banku powinien opracować politykę zarządzania ryzykiem płynności, która zapewni utrzymywanie wystarczającej płynności, w tym nadwyżki nieobciążonych, wysokiej jakości aktywów umożliwiających przetrwanie różnorodnych zdarzeń kryzysowych, włączając w to utratę lub ograniczenie dostępu zarówno do niezabezpieczonych, jak i zabezpieczonych źródeł finansowania. Polityka w tym zakresie powinna wynikać z zatwierdzonej przez radę nadzorczą strategii zarządzania ryzykiem prowadzonej działalności, w szczególności odzwierciedlać określony w strategii i zaakceptowany przez radę nadzorczą banku apetyt na ryzyko.

Rekomendacja 2

Bank powinien opracować w formie pisemnej i wprowadzić procedury zarządzania ryzykiem płynności wynikające z polityki zarządzania ryzykiem płynności.

Rekomendacja 3

Zarząd banku powinien wyznaczyć osoby odpowiedzialne za wprowadzenie i realizację polityki banku w zakresie zarządzania ryzykiem płynności.

Rekomendacja 4

Rada nadzorcza, w ramach wypełniania swoich funkcji i odpowiedzialności za proces zarządzania ryzykiem w banku, powinna nadzorować realizację polityki zarządzania ryzykiem płynności.

Rekomendacja 5

Struktura organizacyjna banku, w sposób odpowiadający skali działalności i profilowi ryzyka, powinna zapewniać rozdzielenie funkcji pomiędzy jednostkami:

- a) przeprowadzającymi transakcje mające wpływ na ryzyko płynności,*
- b) odpowiedzialnymi za monitorowanie i kontrolowanie ryzyka płynności.*

II. Identyfikacja, pomiar, ocena i narzędzia wspierające proces zarządzania ryzykiem płynności

Rekomendacja 6

Bank powinien dysponować wiarygodnym procesem identyfikacji, pomiaru i oceny ryzyka płynności. Proces ten powinien obejmować kompleksowe szacowanie przepływów środków pieniężnych z tytułu aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych w skali adekwatnie zdefiniowanych przedziałów czasowych.

Rekomendacja 7

Bank powinien opracować strategię finansowania, która zapewnia dywersyfikację źródeł i okresu finansowania oraz uwzględnia potrzebę dywersyfikacji aktywów płynnych. Bank powinien identyfikować główne czynniki wpływające na jego zdolność do pozyskania finansowania i stale monitorować te czynniki w celu zapewnienia aktualnego oszacowania zdolności pozyskiwania finansowania.

Rekomendacja 8

Bank powinien opracować zestaw wskaźników w celu wsparcia procesu zarządzania ryzykiem płynności dla identyfikacji zwiększonego ryzyka lub pojawiających się słabych punktów pozycji płynnościowej czy potencjalnego wzrostu zapotrzebowania na płynność. Wskaźniki wczesnego ostrzeżenia powinny identyfikować wszelkie negatywne trendy, umożliwiać dokonanie oceny ryzyka i ewentualne podjęcie działań redukujących ekspozycję banku na nowo powstałe ryzyko.

III. Przeciwdziałanie i ograniczanie ryzyka płynności

Rekomendacja 9

Bank powinien posiadać zatwierdzone przez zarząd wewnętrzne limity w celu kontroli ekspozycji i podatności na ryzyko płynności. Limity te powinny odzwierciedlać skalę działalności banku, złożoność prowadzonej działalności, charakter produktów, walut, obsługiwanych rynków i przyjętych zabezpieczeń oraz tolerancję ryzyka płynności.

Rekomendacja 10

Bank powinien regularnie przeprowadzać testy warunków skrajnych, w tym analizy scenariuszowe dla różnego rodzaju krótkoterminowych i utrzymujących się w czasie, zarówno wewnętrznych, jak i systemowych warunków skrajnych (oddzielnie, jak również łącznie).

Rekomendacja 11

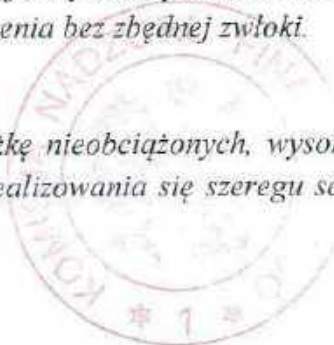
Bank powinien posiadać plan awaryjny płynności, który precyzyjnie określa strategię i tryb postępowania w przypadku niedoborów płynności w sytuacjach awaryjnych. Plan powinien być testowany co najmniej raz w roku i aktualizowany w oparciu o rezultaty testów warunków skrajnych w celu zapewnienia jego efektywności operacyjnej.

Rekomendacja 12

Bank powinien aktywnie zarządzać zabezpieczeniami, rozróżniając aktywa obciążone i nieobciążone, szczególnie w sytuacjach nadzwyczajnych. Bank powinien monitorować sytuację podmiotu, w którym znajduje się zabezpieczenie oraz jego lokalizację, jak również możliwość skorzystania z zabezpieczenia bez zbędnej zwłoki.

Rekomendacja 13

Bank powinien utrzymywać nadwyżkę nieobciążonych, wysokiej jakości aktywów płynnych, jako zabezpieczenie na wypadek zrealizowania się szeregu scenariuszy warunków skrajnych

płynności, włączając w to utratę lub ograniczenie niezabezpieczonych i dostępnych w normalnych warunkach zabezpieczonych źródeł finansowania. Nie powinny istnieć prawne, regulacyjne bądź operacyjne ograniczenia w wykorzystaniu tych aktywów w celu pozyskania finansowania.

Rekomendacja 14

Bank powinien uwzględnić koszty i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności w systemie wewnętrznych cen transferowych, w pomiarze rentowności i w procesie zatwierdzania nowych produktów we wszystkich znaczących obszarach działalności biznesowej (zarówno bilansowej, jak i pozabilansowej). Bank powinien tym samym uwzględniać wpływ systemu czynników motywujących do podejmowania decyzji biznesowych przyczyniających się do powstawania ryzyka płynności w obszarze poszczególnych, istotnych linii biznesowych.

IV. Monitorowanie i raportowanie ryzyka płynności

Rekomendacja 15

Bank powinien aktywnie zarządzać ekspozycją na ryzyko płynności, również śróddziennej, zapotrzebowaniem na finansowanie grupy jako całości oraz na poziomie poszczególnych oddziałów, podmiotów grupy kapitałowej banku, istotnych linii biznesowych i walut, niezależnie od struktury organizacyjnej oraz stopnia centralizacji lub decentralizacji zarządzania ryzykiem płynności, zarówno w warunkach normalnych, jak i w warunkach skrajnych, przyczyniając się tym samym do niezakłóconego działania systemów płatniczych i rozliczeniowych.

Rekomendacja 16

Bank powinien posiadać rzetelny i wiarygodny system informacji zarządczej.

V. System kontroli wewnętrznej

Rekomendacja 17

System kontroli wewnętrznej w banku powinien obejmować działalność banku w zakresie ryzyka płynności.

VI. Ujawnienia publiczne

Rekomendacja 18

Bank powinien regularnie dokonywać publicznych ujawnień umożliwiających uczestnikom rynku rzetelną ocenę systemu zarządzania ryzykiem płynności banku oraz jego pozycji płynności.

I. Zarząd i rada nadzorcza

Rekomendacja 1

Zarząd banku powinien opracować politykę zarządzania ryzykiem płynności, która zapewni utrzymywanie wystarczającej płynności, w tym nadwyżki nieobciążonych, wysokiej jakości aktywów umożliwiających przetrwanie różnorodnych zdarzeń kryzysowych, włączając w to utratę lub ograniczenie dostępu zarówno do niezabezpieczonych, jak i zabezpieczonych źródeł finansowania. Polityka w tym zakresie powinna wynikać z zatwierdzonej przez radę nadzorczą strategii zarządzania ryzykiem prowadzonej działalności, w szczególności odzwierciedlać określony w strategii i zaakceptowany przez radę nadzorczą banku apetyt na ryzyko.

- 1.1 Bank powinien ustanowić proces zarządzania ryzykiem płynności, który będzie zintegrowany z procesem zarządzania ryzykiem w banku. Celem tego procesu powinno być zapewnienie możliwości realizowania zobowiązań na bazie bieżącej, zdolności do utrzymania płynności w krótkim, średnim i długim okresie zarówno w normalnych warunkach, jak i w przypadku wystąpienia zdarzeń kryzysowych – tak na poziomie banku, jak i rynku – ograniczających dostęp do zabezpieczonych i niezabezpieczonych źródeł finansowania.
- 1.2 Zarządzając ryzykiem płynności, bank powinien:
- a) utrzymywać odpowiednią nadwyżkę łatwo zbywalnych aktywów w celu zabezpieczenia możliwości przetrwania sytuacji kryzysowych związanych z płynnością,
  - b) przyjmować odpowiednio konserwatywne założenia dotyczące zbywalności aktywów oraz dostępności zabezpieczonego i niezabezpieczonego finansowania w okresach kryzysowych,
  - c) analizować to ryzyko równie starannie, jak inne istotne rodzaje ryzyka i nie dopuścić, aby niżej wymienione czynniki wpłynęły ujemnie na jakość procesu zarządzania ryzykiem płynności:
    - silna pozycja kapitałowa banku,
    - presja wyniku,
    - niska częstość materializowania się ryzyka (tendencja do poświęcania uwagi rodzajom ryzyka o wysokiej częstości realizacji i niskiej sile oddziaływania oraz do zaniedbywania rodzajów ryzyka o niskiej częstości i dużej sile oddziaływania),
    - oczekiwanie na ewentualne wsparcie płynnościowe od banku centralnego,
    - gwarantowanie depozytów klientów przez system gwarantowania depozytów,
  - d) identyfikować i priorytetyzować kluczowe zobowiązania w celu wykonania ich w określonym terminie w ciągu dnia,

- e) posiadać zdolność zarządzania terminami swoich wypływów zgodnie z celami płynności śróddziennej,
  - f) posiadać zdolność zarządzania wypływami płatniczymi kluczowych klientów,
  - g) w przypadku klientów, którym zapewnia się kredyt śróddzienny, zapewnić, że procedury kredytowe pozwalają na odpowiednio szybkie podejmowanie decyzji.
- 1.3 Zarząd banku powinien precyzyjnie i jednoznacznie określić tolerancję ryzyka płynności adekwatną do strategii działalności oraz do roli, jaką bank pełni w systemie finansowym.
- 1.4 Tolerancja ryzyka płynności banku może być określona na wiele sposobów – w ujęciu jakościowym lub ilościowym, jako zamknięta miara lub zestaw miar obejmujących co najmniej miarę typu „horyzont przeżycia” w warunkach skrajnych, uwzględniających scenariusze o różnym stopniu dotkliwości i prawdopodobieństwa, dla których bank:
- a) zakłada utrzymanie płynności,
  - b) nie będzie w stanie utrzymać płynności.
- 1.5 Kluczowymi czynnikami dla określenia tolerancji ryzyka płynności banku są założenia dotyczące wielkości niedopasowania przepływów pieniężnych, czasu trwania i nasilenia zjawisk kryzysowych oraz wartości likwidacyjnej lub pożyczkowej aktywów w sytuacjach kryzysowych.
- 1.6 Tolerancja ryzyka płynności powinna być jednoznacznie sprecyzowana i wyrażona w taki sposób, aby wzajemna zależność pomiędzy ryzykiem a zyskami była poprawnie rozumiana na wszystkich szczeblach zarządzania.
- 1.7 Polityka zarządzania ryzykiem płynności powinna być dostosowana do charakteru, skali i złożoności działalności banku, składu i struktury terminowej aktywów i pasywów, stopnia zdywersyfikowania i stabilności źródeł finansowania, płynności i zbywalności aktywów, a także uwzględniać zarządzanie płynnością w poszczególnych krajach, oddziałach i podmiotach grupy kapitałowej, które są silnie ekspozowane na ryzyko płynności, istotnych liniach biznesowych i walutach, jak również zarządzanie płynnością śróddzienną.
- 1.8 Rekomenduje się, aby polityka zarządzania ryzykiem płynności obejmowała w szczególności:
- a) w zakresie identyfikacji, pomiaru i oceny ryzyka płynności zasady:
    - określania potrzeb płynnościowych banku i źródeł płynności dostępnych w celu zaspokojenia tych potrzeb w kontekście struktury prawno-organizacyjnej (np. posiadanie oddziałów zagranicznych lub zagranicznych spółek zależnych), specyfiki działalności banku, asortymentu produktów,

struktury bilansu i profili przepływów środków pieniężnych związanych ze zobowiązaniami bilansowymi i pozabilansowymi,

- określania zapotrzebowania na płynność generowanego przez istotne linie biznesowe,
- określania zapotrzebowania na płynność zarówno w normalnych warunkach rynkowych, jak i w warunkach kryzysowych, które mogą dotyczyć wyłącznie banku, całego rynku lub kombinacji tych sytuacji,
- określania pozycji w zakresie ryzyka płynności dla:
  - przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu aktywów i pasywów,
  - źródeł ryzyka nieoczekiwanego zapotrzebowania na płynność i wartości progowych związanych z pozycjami pozabilansowymi,
  - walut, w których bank prowadzi działalność,
  - działalności banku jako banku korespondenta, działalności powierniczej i rozliczeniowej,
- dokonywania pomiaru ryzyka płynności wraz z określeniem narzędzi pomiaru ryzyka płynności,
- zarządzania ryzykiem koncentracji płynności, zapewniające dywersyfikację źródeł i okresu finansowania oraz uwzględniające potrzebę dywersyfikacji aktywów płynnych,

b) w zakresie akceptacji oraz ograniczania ryzyka płynności zasady:

- określania spójnej z apetytem na ryzyko banku tolerancji ryzyka płynności,
- uwzględniania ryzyka wynikającego z zasięgu i zróżnicowania obsługiwanych rynków oraz oferowanych produktów,
- uwzględniania uwarunkowań występujących w jurysdykcjach, w których prowadzona jest działalność oraz wymagań nadzorczych w państwie macierzystym i w krajach goszczących,
- uwzględniania wszelkich prawnych, nadzorczych i operacyjnych ograniczeń w zakresie transferu środków,
- uwzględniania wpływu innych rodzajów ryzyka, w tym ryzyka kredytowego, rynkowego, operacyjnego i reputacyjnego na ryzyko płynności,
- przeprowadzania testów warunków skrajnych badających wpływ zmiany zarówno czynników wewnętrznych, jak i systemowych (oddzielnie, jak i łącznie) na możliwość utrzymania płynności przez bank, w tym szczegółowe zasady:
  - projektowania testów warunków skrajnych,
  - ustalania założeń testów warunków skrajnych,
  - ustalania zakresu testów warunków skrajnych,
  - wykorzystywania rezultatów testów warunków skrajnych,
  - dokonywania przeglądów testów warunków skrajnych,
- opracowywania planów awaryjnych płynności,

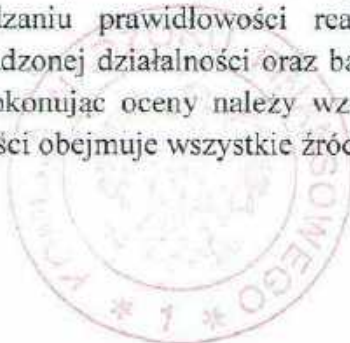

- zabezpieczania, w tym szczegółowe zasady:
    - oceny dopuszczalności zabezpieczeń,
    - dywersyfikacji zabezpieczeń,
    - monitorowania zabezpieczeń,
    - zarządzania zabezpieczeniami w ciągu dnia,
  - zabezpieczania poprzez utrzymywanie nadwyżki nieobciążonych, wysokiej jakości aktywów płynnych, w szczególności określania jej składu, wielkości i zbywalności,
  - uwzględniania wpływu systemu czynników motywujących do podejmowania decyzji biznesowych przyczyniających się do powstawania ryzyka płynności w obszarze poszczególnych, istotnych linii biznesowych,
- c) w zakresie monitorowania i kontroli ryzyka płynności zasady:
- monitorowania i kontroli ekspozycji na ryzyko płynności i zapotrzebowania na finansowanie grupy jako całości oraz na poziomie poszczególnych podmiotów grupy kapitałowej zgodnie z oszacowanym ryzykiem,
  - zarządzania swoimi pozycjami i rodzajami ryzyka płynności śróddziennej w celu zapewnienia bieżącego wykonywania przez bank zobowiązań płatniczych i rozliczeniowych – zarówno w warunkach normalnych, jak i w warunkach skrajnych,
  - raportowania na temat sytuacji w zakresie ryzyka płynności, w tym raportowania wyników testów warunków skrajnych.

1.9 Zarząd banku jest odpowiedzialny za to, aby wszystkie jednostki organizacyjne, których działanie wpływa na płynność banku, znały zasady polityki i funkcjonowały zgodnie z zatwierdzonymi regulacjami. Poszczególni pracownicy odpowiedzialni za zarządzanie ryzykiem płynności powinni współpracować zarówno z pracownikami, którzy monitorują sytuację rynkową, jak i z pracownikami innych komórek organizacyjnych, posiadającymi dostęp do informacji o kluczowym znaczeniu dla zapotrzebowania banku na płynność (np. z pracownikami zarządzającymi ryzykiem kredytowym).

1.10 Zarząd banku powinien co najmniej raz w roku dokonywać oceny przyjętej polityki w zakresie ryzyka płynności pod względem sposobu jej stosowania oraz ewentualnej konieczności wprowadzenia zmian. Zarząd banku powinien poinformować radę nadzorczą o wynikach oceny.

1.11 Ocena przyjętej polityki zarządzania ryzykiem płynności powinna polegać w szczególności na sprawdzaniu prawidłowości realizacji polityki zarządzania ryzykiem płynności w prowadzonej działalności oraz badaniu rzetelności składanych sprawozdań i informacji. Dokonując oceny należy wziąć pod uwagę, czy polityka zarządzania ryzykiem płynności obejmuje wszystkie źródła ryzyka płynności.

Rekomendacja 2

Bank powinien opracować w formie pisemnej i wprowadzić procedury zarządzania ryzykiem płynności wynikające z polityki zarządzania ryzykiem płynności.

- 2.1 Wprowadzone procedury powinny obejmować strukturę, kompetencje i mechanizmy kontroli zarządzania ryzykiem płynności oraz nadzorowania pozycji płynnościowej we wszystkich podmiotach grupy kapitałowej, oddziałach i jednostkach zależnych w jurysdykcjach, w których bank funkcjonuje. Niezależnie od struktury i składu grupy kapitałowej, zarząd banku powinien mieć możliwość monitorowania ryzyka płynności na bieżąco na poziomie grupy i w ujęciu indywidualnym w podmiotach grupy kapitałowej zgodnie z oszacowanym ryzykiem.
- 2.2 Przyjęte procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności powinny być przedstawione właściwym pracownikom banku w określonym przez bank trybie i terminie. Wyznaczone przez zarząd osoby powinny zapewnić zapoznanie się i zrozumienie przez pracowników stosowanych procedur oraz kontrolę prawidłowości ich realizacji.
- 2.3 Bank powinien posiadać limity wewnętrzne, planowane, docelowe poziomy czy zestaw wskaźników wczesnego ostrzeżenia w celu zapewnienia, że będzie działać w ramach zdefiniowanej tolerancji ryzyka płynności.
- 2.4 Zarząd banku powinien określić szczegółowe procedury i zgody wymagane w przypadku odstępstw od przyjętych zasad i limitów, włączając w to procedury ujawniania odstępstw, stopniowania działań i kroków podejmowanych w przypadku przekroczenia limitów.

Rekomendacja 3

Zarząd banku powinien wyznaczyć osoby odpowiedzialne za wprowadzenie i realizację polityki banku w zakresie zarządzania ryzykiem płynności.

- 3.1 Zarząd i rada nadzorcza, w zakresie swoich kompetencji, ponoszą odpowiedzialność za ryzyko płynności, jakie ponosi bank oraz za metody zarządzania tym ryzykiem.
- 3.2 Zarząd banku może delegować funkcje związane z operacyjnym zarządzaniem płynnością na wyznaczone przez siebie osoby (może być to np. Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami – ALCO).
- 3.3 Osoby wyznaczone przez zarząd banku powinny być odpowiedzialne za przygotowanie, wprowadzenie i prawidłowe stosowanie procedur wewnętrznych związanych z zarządzaniem ryzykiem płynności.

Rekomendacja 4

Rada nadzorcza, w ramach wypełniania swoich funkcji i odpowiedzialności za proces zarządzania ryzykiem w banku, powinna nadzorować realizację polityki zarządzania ryzykiem płynności.

- 4.1 Rada nadzorcza powinna nie rzadziej niż raz na pół roku analizować raporty o poziomie płynności banku, ponoszonym przez bank ryzyku płynności, wykorzystaniu limitów wewnętrznych i skutkach decyzji w zakresie zarządzania ryzykiem płynności oraz zapewniać, by zarząd banku podejmował odpowiednie działania naprawcze w sytuacji wystąpienia problemów.
- 4.2 Rada nadzorcza powinna zostać niezwłocznie poinformowana w przypadku potencjalnych problemów płynnościowych w związku z istotnymi zmianami czynników ryzyka, w szczególności:
  - a) wzrastającym kosztem finansowania,
  - b) wzrastającą koncentracją pozycji istotnych dla ryzyka płynności,
  - c) wzrastającą luką płynności,
  - d) zmniejszeniem się dostępu do alternatywnych źródeł finansowania,
  - e) znaczącym i/lub notorycznym przekraczaniem limitów związanych z ryzykiem płynności,
  - f) spadkiem nadwyżki aktywów o wysokiej płynności,
  - g) zmianami warunków rynkowych, które mogą wskazywać na przyszłe zagrożenia w zakresie płynności.
- 4.3 Rada nadzorcza powinna przynajmniej raz w roku otrzymywać sprawozdania zarządu zawierające informację o realizacji zasad polityki zarządzania ryzykiem płynności.
- 4.4 Bank powinien zapewnić, by członkowie zarządu i odpowiedni pracownicy posiadali właściwe kompetencje.

Rekomendacja 5

Struktura organizacyjna banku, w sposób odpowiadający skali działalności i profilowi ryzyka, powinna zapewniać rozdzielenie funkcji pomiędzy jednostkami:

- a) przeprowadzającymi transakcje mające wpływ na ryzyko płynności,
  - b) odpowiedzialnymi za monitorowanie i kontrolowanie ryzyka płynności.
- 5.1 Powyższy podział powinien być utrzymany na wszystkich szczeblach struktury organizacyjnej banku.

II. Identyfikacja, pomiar, ocena i narzędzia wspierające proces zarządzania ryzykiem płynności

Rekomendacja 6

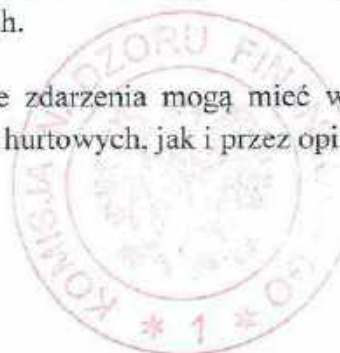
Bank powinien dysponować wiarygodnym procesem identyfikacji, pomiaru i oceny ryzyka płynności. Proces ten powinien obejmować kompleksowe szacowanie przepływów środków pieniężnych z tytułu aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych w skali adekwatnie zdefiniowanych przedziałów czasowych.

6.1 Bank powinien identyfikować ryzyko płynności, na które jest narażony:

- a) dla wszystkich podmiotów grupy kapitałowej, oddziałów i jednostek zależnych w jurysdykcjach, w których prowadzi działalność oraz dla zrzeszenia w przypadku banków zrzeszających banki spółdzielcze i dla zrzeszonych banków spółdzielczych,
- b) oceniając wszystkie istotne pozycje bilansowe i pozabilansowe oraz wpływ zawartych w nich opcji wbudowanych oraz pozostałych ekspozycji na ryzyko nieoczekiwanego zapotrzebowania na płynność, łącznie ze źródłami finansowania banku i ich wykorzystaniem,
- c) poprzez rozpoznanie silnych interakcji między tym ryzykiem a innymi rodzajami ryzyka, na które jest narażony i które obejmują co najmniej:
  - ryzyko kredytowe,
  - ryzyko operacyjne, w tym prawne,
  - ryzyko stopy procentowej,
  - ryzyko walutowe,
  - ryzyko reputacji.

6.2 Bank powinien rozpatrywać zależności pomiędzy narażeniem na ryzyko płynności i na ryzyko płynności rynku (produktu). Oddziaływanie ryzyka płynności i ryzyka płynności rynku może doprowadzić do spirali płynności, w której banki będą gromadzić środki płynne zamiast pożyczać je na międzybankowych rynkach terminowych ze względu na pesymistyczne założenia dotyczące przyszłych uwarunkowań rynkowych oraz ich własnej zdolności do szybkiego pozyskania dodatkowych środków w przypadku niekorzystnego obrotu zdarzeń. Regularne korzystanie z wybranych rynków sprzedaży aktywów może przyczynić się do zwiększenia zdolności banku do sprzedaży aktywów różnym kontrahentom w sytuacji wystąpienia warunków skrajnych.

6.3 Bank powinien rozumieć, jakie zdarzenia mogą mieć wpływ na postrzeganie jego kondycji na rynkach, zwłaszcza hurtowych, jak i przez opinię publiczną.

6.4 Bank powinien, w odniesieniu do perspektywy czasowej w ramach której dokonuje identyfikacji, pomiaru i oceny ryzyka płynności, brać pod uwagę różne rodzaje czynników, m.in.:

- a) zdolność finansowania i podatność na zmiany zapotrzebowania na płynność w ciągu dnia,
- b) zapotrzebowanie na płynność na bazie dziennej,
- c) zdolność pozyskania finansowania w krótko- i średnioterminowych horyzontach do jednego roku,
- d) długoterminowe zapotrzebowanie na płynność – powyżej roku,
- e) podatność na zdarzenia, działania i strategie, które mogą w sposób znaczący utrudnić zdolność generowania środków pieniężnych w toku codziennej działalności.

6.5 Bank powinien identyfikować, mierzyć i oceniać swoją pozycję w zakresie ryzyka płynności dla:

- a) przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu aktywów i pasywów:
  - zapewniając dynamiczne prognozy przyszłych przepływów pieniężnych, które obejmują założenia dotyczące prawdopodobnych reakcji kluczowych kontrahentów na zmiany warunków i są opracowywane na wystarczająco szczegółowym poziomie,
  - stosując realistyczne założenia dotyczące przyszłych potrzeb w zakresie płynności zarówno krótko-, jak i długoterminowej, odzwierciedlające złożoność działalności której dotyczą, produktów i rynków,
  - analizując jakość aktywów, które mogłyby być wykorzystane jako zabezpieczenie, w celu oceny ich potencjału do wygenerowania zabezpieczonego finansowania w skrajnych warunkach,
  - dążąc do odpowiedniego zarządzania terminami wpływów i wypływów środków w celu uzyskania odpowiedniego rozkładu terminów rozliczenia dla swoich źródeł finansowania,
  - dokonując oceny stabilności źródeł finansowania, czyli tendencji do utrzymywania się rodzajów finansowania w warunkach skrajnych, przy szacowaniu przepływów pieniężnych wynikających ze zobowiązań, takich jak:
    - finansowanie na rynku hurtowym (zarówno zabezpieczone, jak i niezabezpieczone),
    - wsparcie finansowe grupy w przypadku banków stanowiących podmioty zależne grup międzynarodowych – bank powinien oceniać prawdopodobieństwo nieotrzymania wsparcia w warunkach skrajnych oraz uwzględniać potencjalny efekt zarażania, przejawiający się w trudnościach w pozyskiwaniu płynności na rynkach krajowych

(a przede wszystkim międzynarodowych) i wyższej cenie finansowania w sytuacji, gdy grupa, do której należy bank doświadcza poważnych trudności finansowych. Obniżona ocena wiarygodności kredytowej banku-matki może wpływać na pozyskanie środków z rynku, m.in. poprzez obniżoną ocenę wsparcia grupy dla podmiotu zależnego,

- otrzymane linie finansowania – bank powinien oceniać prawdopodobieństwo odnowienia linii finansowania oraz możliwość, że zabezpieczone i niezabezpieczone finansowanie mogą być niedostępne w warunkach skrajnych. Dla zabezpieczonego finansowania z terminem rozliczenia *overnight* bank nie powinien zakładać, że finansowanie będzie automatycznie rolowane. Ponadto bank powinien oceniać dostępność alternatywnego finansowania terminowego i okoliczności, w jakich może ono być wykorzystywane,
- depozyty detaliczne – bank powinien analizować czynniki, które wpływają na ich stabilność: wielkość depozytów, wrażliwość na ryzyko stopy procentowej, strukturę podmiotową i terminową, rozkład geograficzny deponentów, kanały depozytowe (np. bezpośrednio, poprzez Internet lub brokera), poziom zrywalności i odnawialności depozytów, sezonowość, efekty korelacji pomiędzy poszczególnymi kategoriami depozytów,

b) źródeł ryzyka nieoczekiwanego zapotrzebowania na płynność i wartości progowych związanych z pozycjami pozabilansowymi:

- identyfikując, mierząc i oceniając potencjalne przepływy pieniężne związane z:
  - zobowiązaniami pozabilansowymi i innymi źródłami ryzyka nieoczekiwanego zapotrzebowania na środki płynne,
  - istnieniem klauzul regresywnych w sprzedaży aktywów¹,
  - rozszerzeniami mechanizmów płynnościowych dla programów sekurytyzacji i wartości progowych uruchamiających przedterminową spłatę w niektórych transakcjach sekurytyzacji aktywów,
  - pozaumownymi „zobowiązaniami” banku,
- utrzymując efektywny proces i narzędzia pozwalające:
  - dokonywać projekcji konsekwencji potencjalnego ciągnięcia niewykorzystanych udzielonych zobowiązań pozabilansowych, biorąc pod uwagę charakter zobowiązania i wiarygodność kredytową kontrahenta oraz ekspozycje wobec sektorów branżowych

¹ Klauzule regresywne to zastrzeżenia umowne w transakcjach sprzedaży wierzytelności, w których bank zachowuje ryzyko związane z niewypłacalnością dłużnika. Mogą obejmować prawo regresu SPV w stosunku do banku.

i geograficznych, ponieważ kontrahenci w tych samych sektorach mogą być narażeni na wpływ warunków skrajnych w tym samym czasie,

- analizować zdarzenia progowe w obszarze płynności,
- mierzyć, w jaki sposób zmiany bazowych czynników ryzyka mogą wpływać na ciągnięcie środków z tytułu ww. umów i transakcji, nawet jeśli nie ma historycznego uzasadnienia dla takich wpływów. Analiza ta powinna zawierać odpowiednie założenia dotyczące zachowania zarówno banku, jego dłużników, jak i kontrahentów,

c) istotnych walut, w których bank prowadzi działalność:

- szacując swoje zagregowane potrzeby płynnościowe w odniesieniu do walut obcych,
- prowadząc oddzielne analizy swojej strategii dla każdej waluty, z uwzględnieniem potencjalnych ograniczeń w okresach warunków skrajnych,
- określając dopuszczalną wielkość luki (niedopasowania) dla każdej waluty, uwzględniając przy tym:
  - swoją zdolność do pozyskania środków finansowych na rynkach walut obcych,
  - prawdopodobny zakres dostępu do alternatywnych źródeł płynności w walutach obcych na rynku krajowym,
  - zdolność do konwertowania płynności z jednej waluty na drugą oraz transferu pomiędzy jurysdykcjami i podmiotami,
  - prawdopodobną wymienialność walut, w których bank prowadzi aktywną działalność, uwzględniając możliwe pogorszenie lub całkowite zamknięcie zagranicznych rynków swapów dla poszczególnych par walutowych, ryzyko nagłych zmian kursów walut lub płynności rynku albo obydwu tych czynników, które mogą nagle rozszerzyć lukę płynności oraz zmienić efektywność walutowych transakcji zabezpieczających oraz strategii zabezpieczenia,
- posiadając świadomość ryzyka oraz zdolność do zarządzania ekspozycjami na ryzyko płynności wynikającymi z korzystania z depozytów w walutach obcych oraz krótkoterminowych linii kredytowych w walutach obcych w celu finansowania aktywów w walucie krajowej, jak również finansowania aktywów w walucie obcej przy pomocy waluty krajowej,
- oceniając prawdopodobieństwo utraty dostępu do rynków walutowych,
- negocjując awaryjną linię płynnościową dla określonej waluty lub – jeżeli charakteryzuje się znacznym ryzykiem płynności w tej walucie – opracowując szerszą strategię awaryjną,

d) działalności banku jako banku korespondenta, działalności powierniczej i rozliczeniowej lub jako banku zrzeszającego banki spółdzielcze:

- biorąc pod uwagę, że wartość brutto przepływów finansowych dokonywanych przez klientów, w tym wynikających z obsługi programów rządowych (BGK, BOŚ itp.), klientów będących podmiotami sektora publicznego oraz dużych instytucji lub odpowiednio przez zrzeszone banki spółdzielcze może być bardzo duża, niespodziewane zmiany w tych przepływach mogą skutkować dużymi depozytami netto, wypłatami lub ciągnięciami linii kredytowych, co w konsekwencji może mieć wpływ na całkowitą pozycję płynnościową banku, banku korespondenta, banku powiernika lub banku zrzeszającego banki spółdzielcze, zarówno w ujęciu śróddziennym, jak i *overnight*,
- rozumiejąc i mając zdolność zarządzania:
  - tym, jak świadczenie usług korespondenckich, powierniczych i rozliczeniowych lub odpowiednio na rzecz zrzeszonych banków spółdzielczych oddziałuje na jego przepływy pieniężne,
  - potencjalnym zapotrzebowaniem na płynność, które może się pojawić jako skutek procedur dotyczących nierozliczenia w systemach płatniczych i rozliczeniowych, w których bank bezpośrednio uczestniczy.

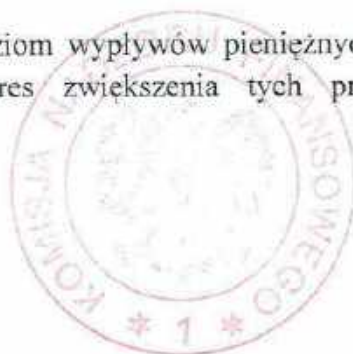
6.6 W procesie identyfikacji, pomiaru i oceny źródeł ryzyka nieoczekiwanego zapotrzebowania na płynność bank powinien uwzględniać kwestie zarządzania ryzykiem płynności instrumentów pochodnych, gwarancji, akredytyw i zobowiązań kredytowych oraz jednostek SPV.

6.7 Bank w analizach ryzyka płynności powinien:

- a) uwzględniać przepływy pieniężne związane z przeszacowaniem, wykonaniem lub zapadalnością instrumentów pochodnych,
- b) uwzględniać potencjalną sytuację żądania przez kontrahenta dodatkowego zabezpieczenia kredytowego w przypadku obniżenia ratingu kredytowego albo wiarygodności kredytowej banku lub w przypadku niekorzystnej zmiany ceny instrumentu bazowego.

Dla tego rodzaju analiz fundamentalne znaczenie ma bieżące potwierdzanie transakcji instrumentów pochodnych na rynku pozagiełdowym (OTC), ponieważ niepotwierdzone transakcje poddają w wątpliwość dokładność pomiaru potencjalnej ekspozycji. Bank powinien oceniać skalę występowania zjawiska niepotwierdzonych transakcji i na tej podstawie decydować, czy brać je pod uwagę w analizach ryzyka płynności.

6.8 Bank powinien oceniać poziom wypływów pieniężnych w normalnych warunkach, a następnie szacować zakres zwiększenia tych przepływów w scenariuszach warunków skrajnych.

6.9 Bank powinien oceniać prawdopodobieństwo wystąpienia problemów płynnościowych wynikających z uzależnienia od linii kredytowych lub gwarancji przyznanych bankowi przez inne podmioty.

6.10 Bank powinien:

a) posiadać szczegółowe informacje o ekspozycji narażonej na ryzyko nieoczekiwanego zapotrzebowania na płynność oraz zdarzeń progowych wynikających ze wszystkich związków ze spółkami specjalnego przeznaczenia, zarówno tych w postaci umowy, jak i o charakterze pozaumownym,

b) określać, czy SPV są dostawcami czy konsumentami płynności banku:

- ocena taka powinna nastąpić bez względu na to, czy SPV jest skonsolidowane dla celów księgowych,
- jeżeli na podstawie umów z SPV bank dostarcza spółce płynności (np. w postaci linii płynnościowej) lub wspiera jej płynność w warunkach skrajnych, musi wziąć pod uwagę, jak na jego płynność wpłynie jej zanik w SPV. W takich sytuacjach bank powinien monitorować wypływy oraz wpływy do SPV w ramach własnych planów płynnościowych, włączając w to testy warunków skrajnych oraz analizy różnych scenariuszy,
- nadwyżka płynności w SPV nie powinna być uwzględniana przez bank jako źródło płynności w niekorzystnych warunkach,
- w odniesieniu do korzystania z sekurytyzacyjnych SPV jako źródła finansowania, należy wziąć pod uwagę czy będzie ono w dalszym ciągu dostępne w przypadku niekorzystnych scenariuszy. Bank doświadczający trudności w obszarze płynności często nie będzie miał ciągłego dostępu do rynku sekurytyzacyjnego jako źródła finansowania i powinien to uwzględnić w swoich planach zarządzania płynnością.

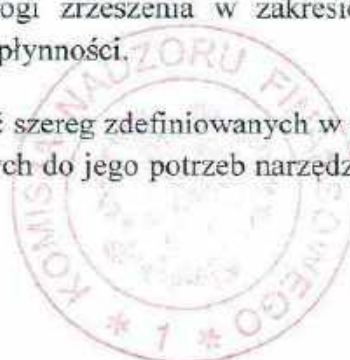
6.11 Pomiar oraz analiza ryzyka płynności powinny:

a) być dopasowane do charakteru, rozmiaru i skali działalności, złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka banku,

b) uwzględniać przepływy pieniężne wynikające ze wszystkich znaczących aktywów, pasywów, pozycji pozabilansowych oraz związanych z nimi opcji wbudowanych i pozostałych zobowiązań warunkowych, a także z innych prowadzonych przez bank działalności,

c) uwzględniać, w przypadku zrzeszonych banków spółdzielczych oraz banków zrzeszających, wymogi zrzeszenia w zakresie determinującym powstanie lub ograniczenie ryzyka płynności.

6.12 Bank powinien stosować szereg zdefiniowanych w procedurach zarządzania ryzykiem płynności i dostosowanych do jego potrzeb narzędzi pomiaru lub wskaźników. Chcąc

uzyskać perspektywiczne spojrzenie na ekspozycję banku na ryzyko płynności, bank powinien używać wskaźników:

- a) opartych na oszacowanych przepływach pieniężnych i określających przyszłe pozycje płynnościowe, z uwzględnieniem rodzajów ryzyka dotyczących pozycji pozabilansowych,
- b) oceniających strukturę bilansu.

Wskaźniki te powinny pozwalać na identyfikację słabych punktów zarówno w normalnych, jak i w skrajnych warunkach, w różnych przedziałach czasowych, a także powinny być na bieżąco weryfikowane z wykorzystaniem doświadczenia banku.

6.13 Miary prospektywne powinny identyfikować:

- a) dla normalnych warunków działania – zapotrzebowanie, które może wynikać z przewidywanych wpływów w odniesieniu do wykorzystywanych przez bank źródeł finansowania,
- b) dla warunków skrajnych – luki w finansowaniu w różnych przedziałach czasowych, co ma z kolei stanowić podstawę dla ustalania limitów ryzyka płynności i wskaźników wczesnego ostrzegania.

6.14 Pomiar przepływów pieniężnych z tytułu aktywów i pasywów ma na celu identyfikację potencjalnych przyszłych niedopasowań, by bank mógł oszacować ekspozycję na niedopasowanie (luki płynności) w różnych przedziałach czasowych oraz zidentyfikować źródła płynności w celu pokrycia niedoboru środków lub podjąć decyzję o zagospodarowaniu nadwyżek środków w najbardziej efektywny sposób.

6.15 Pomiar przepływów pieniężnych obejmuje oszacowanie z punktu widzenia płynności przyszłych wpływów banku oraz przyszłej wartości jego aktywów w stosunku do przyszłych wpływów.

6.16 Bank powinien dokonywać pomiaru i analizy przyszłych przepływów pieniężnych dla aktywów i pasywów, zobowiązań pozabilansowych, w tym w szczególności instrumentów pochodnych, oraz oczekiwanej zdolności do kompensacji niedoborów w narastających przedziałach czasowych w rozbiciu na produkty, przedziały czasowe, istotne linie biznesowe i waluty, co najmniej raz w miesiącu, a w odniesieniu do istotnych pozycji bilansowych i pozabilansowych oraz instrumentów pochodnych, w każdym dniu roboczym. Ponadto bank powinien przygotowywać prognozy alternatywnych scenariuszy obejmujących zarówno warunki normalne, jak i warunki skrajne, w tym warunki kryzysowe, oraz powinien dokonywać oszacowań luk płynności kontraktowych, jak również urealnionych.

- 6.17 Przedziały czasowe dla okresów bliższych powinny być węższe niż dla okresów dalszych. Pozwala to na dokładniejsze ustalenie zapotrzebowania na płynność lub określenie wielkości nadwyżek środków w krótkim okresie.
- 6.18 Szacunki przepływów pieniężnych służące konstrukcji zarówno kontraktowej, jak i urealnionej luki płynności mogą zostać użyte do obliczenia skumulowanej nadwyżki lub deficytu netto w ramach czasowych przyjętych dla oszacowań płynności.
- 6.19 Biorąc pod uwagę kluczową rolę założeń w szacowaniu przyszłych urealnionych przepływów pieniężnych, bank powinien przedsięwziąć działania zmierzające do zapewnienia, że przyjęte założenia są uzasadnione i odpowiednie, udokumentowane oraz okresowo rewidowane i zatwierdzane. Szczególne znaczenie mają założenia dotyczące okresów utrzymywania depozytów na żądanie, aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych o niepewnych przepływach pieniężnych oraz dotyczące dostępności alternatywnych źródeł finansowania w okresie problemów z płynnością. Założenia co do płynności rynku takich pozycji powinny być korygowane zgodnie z warunkami rynkowymi oraz specyficznymi dla banku okolicznościami.
- 6.20 Bank powinien posiadać dostęp do danych statystycznych i historycznych stanowiących podstawę do przeprowadzania szacunków przyszłych przepływów pieniężnych i służących urealnieniu luki płynności (np. zachowania klientów w określonych sytuacjach rynkowych, możliwość oceny stabilności źródeł finansowania, uwzględnienie polityki stóp procentowych i powiązań ze stopą inflacji krajowej, wpływu sezonowości na wielkość i strukturę aktywów i pasywów i in. określone w pkt. 6.5). Istotne znaczenie ma również wiedza i doświadczenie pracowników odpowiedzialnych za ten obszar.
- 6.21 Bank powinien wyceniać aktywa ostrożnie, zgodnie z odpowiednimi zasadami rachunkowości i standardami nadzorczymi. W zarządzaniu ryzykiem bank musi brać pod uwagę fakt, iż wartość może ulec pogorszeniu pod wpływem wystąpienia warunków skrajnych na rynku i uwzględnić to przy ocenie realności sprzedaży aktywów i wpływu takiej sprzedaży na pozycję płynnościową banku.

Rekomendacja 7

Bank powinien opracować strategię finansowania, która zapewnia dywersyfikację źródeł i okresu finansowania oraz uwzględnia potrzebę dywersyfikacji aktywów płynnych. Bank powinien identyfikować główne czynniki wpływające na jego zdolność do pozyskania finansowania i stale monitorować te czynniki w celu zapewnienia aktualnego oszacowania zdolności pozyskiwania finansowania.

- 7.1 Ryzyko koncentracji może być głównym źródłem ryzyka płynności, ponieważ koncentracja zarówno aktywów, jak i źródeł finansowania może prowadzić do problemów z płynnością. Bank powinien brać pod uwagę koncentrację aktywów, która może zmniejszyć zdolność banku do generowania płynności w przypadku

ograniczenia płynności rynków danych aktywów, a także koncentrację ryzyka płynności w zakresie źródeł finansowania, która może dotyczyć w szczególności:

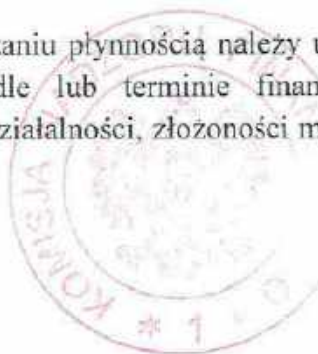
- a) koncentracji w zakresie jednego, konkretnego rynku lub instrumentu, np. w przypadku rynku międzybankowego, finansowania poprzez emisje instrumentów dłużnych, finansowania depozytami klientów instytucjonalnych, FX swapów,
- b) koncentracji w zakresie zabezpieczonych źródeł płynności, np. w przypadku finansowania zabezpieczonego papierami wartościowymi, polegania na operacjach otwartego rynku, sekurytyzacji,
- c) koncentracji w zakresie dostawców płynności, np. w przypadku finansowania od klientów instytucjonalnych, znaczących klientów indywidualnych, klientów powiązanych, w ramach grupy do której bank należy, koncentracji geograficznej i walutowej,
- d) koncentracji terminów wymagalności, zwłaszcza w przypadku nadmiernego polegania na krótkoterminowym finansowaniu długoterminowych kredytów.

7.2 Bank powinien brać pod uwagę ryzyko koncentracji w zakresie zobowiązań pozabilansowych, a także potencjalne wpływy niewynikające z umów, ale uzasadnione utrzymaniem reputacji, udziału rynkowego czy też relacji biznesowej.

7.3 Bank powinien dywersyfikować dostępne źródła finansowania w krótkim, średnim i długim okresie:

- a) cele dywersyfikacyjne powinny stanowić część średnio- i długoterminowych planów finansowania oraz być zgodne z procesem budżetowania i planowania biznesowego,
- b) plany finansowania powinny brać pod uwagę korelacje między źródłami finansowania i warunkami rynkowymi,
- c) docelowy poziom dywersyfikacji powinien uwzględniać:
  - limity na kontrahenta,
  - zabezpieczone i niezabezpieczone finansowanie z rynku,
  - rodzaj rynku oraz typ instrumentu,
  - sekurytyzację,
  - walutę,
  - rynki geograficzne.

7.4 Za dobrą praktykę w zarządzaniu płynnością należy uznać ograniczanie koncentracji w jednym konkretnym źródle lub terminie finansowania, przy uwzględnieniu charakteru, rozmiaru i skali działalności, złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka banku.

- 7.5 Dla banków prowadzących działalność w wielu walutach wymagany jest dostęp do różnych źródeł płynności w każdej z istotnych walut, ponieważ banki nie zawsze mają możliwość łatwej zamiany płynności pomiędzy jedną walutą a drugą.
- 7.6 Banki, które opierają zarządzanie płynnością na zobowiązaniach niestabilnych, za które należy uznać zwłaszcza krótkoterminowe finansowanie z rynku hurtowego przejawiające tendencję do wyższej zmienności niż finansowanie detaliczne, powinny:
- zadbać o wystarczającą dywersyfikację źródeł tego finansowania w celu zapewnienia finansowania o właściwym terminie wymagalności, przy rozsądnym koszcie i w odpowiednim czasie,
  - utrzymywać stosunkowo wyższą proporcję nieobciążonych aktywów o wysokiej płynności niż banki, które polegają głównie na finansowaniu detalicznym.
- 7.7 Bank powinien:
- posiadać informacje na temat kompozycji, charakterystyk oraz dywersyfikacji swoich aktywów i źródeł finansowania,
  - przeprowadzać regularny przegląd strategii finansowania w świetle jakichkolwiek istotnych zmian w środowisku wewnętrznym i zewnętrznym,
  - aktywnie zarządzać dostępem do rynku, monitorować i testować możliwości pozyskania finansowania w celu oceny ich efektywności pod kątem dostarczania płynności w krótkim, średnim i długim okresie.
- 7.8 Dostęp do rynku jest niezbędny w celu zapewnienia dywersyfikacji finansowania oraz skutecznego zarządzania ryzykiem płynności. Wpływa on zarówno na możliwość pozyskania nowego finansowania, jak i na możliwość upłynnienia aktywów.
- 7.9 Bank powinien:
- utrzymywać swoją obecność na rynkach istotnych dla jego strategii finansowania,
  - w sposób ostrożny przyjmować założenie o posiadaniu dostępu do rynków w odpowiednim czasie, jeżeli bank nie dysponuje koniecznymi systemami lub dokumentacją lub w sytuacji, kiedy ustalenia pozwalające bankowi na zaciąganie zobowiązań zabezpieczonych lub niezabezpieczonych nie były przez jakiś czas egzekwowane, lub w sytuacji, kiedy bank nie upewnił się, że istnieją kontrahenci chętni do współpracy,
  - posiadać w każdym przypadku pełną wiedzę na temat ram prawnych regulujących potencjalną sprzedaż aktywów oraz zapewnić, że dokumentacja niezbędna w celu pozyskania źródeł awaryjnego finansowania w wymaganym czasie, w tym np. sporządzone w formie pisemnej warunki zaciągania kredytów i pożyczek czy pisemne umowy umożliwiające dostęp do środków finansowych w sytuacjach kryzysowych, jest wiarygodna i zgodna z prawem,

- d) identyfikować i budować silne relacje z obecnymi i potencjalnymi inwestorami oraz – w razie potrzeby – ustanowić i utrzymywać relację z bankiem centralnym, mając na uwadze, że poleganie na dostępie do linii z banku centralnego nie może być traktowane jako główne źródło płynności, gdyż zarówno wartość, jak i warunki ewentualnego wsparcia mogą ulec zmianie,
  - e) przyjąć ostrożną ocenę odnośnie do zachowania relacji z dostawcami finansowania w warunkach skrajnych,
  - f) wziąć pod uwagę wpływ zarówno wahań na rynku, jak i kwestii związanych z ryzykiem reputacji na przepływy pieniężne oraz dostęp do rynków finansowania krótko- i długoterminowego,
  - g) zidentyfikować alternatywne źródła finansowania, które wzmacniają jego zdolność do przetrwania możliwych poważnych szoków płynnościowych na poziomie instytucji oraz na poziomie rynku.
- 7.10 W celu ograniczenia ryzyka utraty lub znacznego opóźnienia w dostępie do źródeł płynności zarząd banku powinien zapewnić regularny przegląd oraz testy możliwości pozyskania finansowania, które umożliwią ocenę ich efektywności pod kątem dostarczenia płynności w krótkim, średnim i długim okresie.
- 7.11 Bank nie powinien nadmiernie wykorzystywać sekurytyzacji aktywów jako źródła płynności, gdyż wiąże się z nią ryzyko niedopasowania otrzymanych przepływów pieniężnych z potrzebami finansowania w warunkach skrajnych.
- 7.12 Zrzeszone banki spółdzielcze i banki zrzeszające powinny analizować i ograniczać koncentrację wzajemnych zaangażowań ponad poziom determinujący utrzymanie płynności i bezpieczeństwa zrzeszenia.
- 7.13 Banki zrzeszające we współpracy z odpowiednimi organami zrzeszenia powinny przygotować strategię finansowania zrzeszenia.

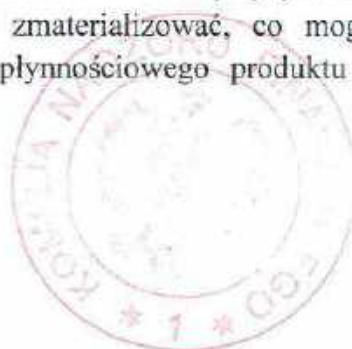
Rekomendacja 8

Bank powinien opracować zestaw wskaźników w celu wsparcia procesu zarządzania ryzykiem płynności dla identyfikacji zwiększonego ryzyka lub pojawiających się słabych punktów pozycji płynnościowej czy potencjalnego wzrostu zapotrzebowania na płynność. Wskaźniki wczesnego ostrzegania powinny identyfikować wszelkie negatywne trendy, umożliwiać dokonanie oceny ryzyka i ewentualne podjęcie działań redukujących ekspozycję banku na nowo powstałe ryzyko.

- 8.1 Wskaźniki wczesnego ostrzegania mogą być zarówno jakościowe, jak i ilościowe. Mogą one obejmować, lecz nie muszą się ograniczać, do następujących przykładów:
- a) gwałtowny wzrost sumy bilansowej, zwłaszcza w zakresie, w jakim finansowany jest zobowiązaniami niestabilnymi,

- b) wzrost koncentracji składników zarówno aktywów, jak i pasywów,
- c) wzrost niedopasowania walutowego w odniesieniu do istotnych walut,
- d) spadek średniej ważonej wymagalności pasywów,
- e) powtarzające się przypadki zbliżania do przekroczenia limitów wewnętrznych lub limitów wynikających z regulacji ostrożnościowych bądź przypadki ich przekraczania,
- f) negatywne trendy lub podwyższone ryzyko poszczególnych grup produktów, na przykład rosnące zaległości z tytułu zobowiązań wbudowanych w określone grupy produktów,
- g) znaczące pogorszenie wyników, jakości aktywów lub ogólnej sytuacji banku,
- h) pogorszenie wizerunku banku,
- i) obniżenie ratingu kredytowego banku lub banku-matki w przypadku podmiotów zależnych od międzynarodowych grup kapitałowych,
- j) spadek cen akcji lub wzrost kosztu długu banku,
- k) zwiększenie spreadów dla długu lub swapów ryzyka kredytowego (CDS – credit default swap) banku,
- l) wzrost kosztów finansowania na rynku hurtowym lub detalicznym,
- m) żądanie przez kontrahentów dodatkowego zabezpieczenia dla ekspozycji kredytowych lub odmowa zawierania nowych transakcji,
- n) zmniejszanie lub zamykanie udzielonych linii kredytowych przez banki korespondentów,
- o) wzrost wypływów środków klientów detalicznych,
- p) ograniczenie dostępu do finansowania długoterminowego,
- q) trudności w zaciąganiu zobowiązań krótkoterminowych,
- r) w przypadku zrzeszonych banków spółdzielczych i banków zrzeszających – zmniejszenie nadpłynności zrzeszenia,
- s) w przypadku zrzeszonych banków spółdzielczych – wystąpienie w banku zrzeszającym przekroczeń wskaźników określonych w lit. a – q.

8.2 Bank powinien posiadać wskaźniki wczesnego ostrzegania, które sygnalizują, czy wartości progowe wbudowane w niektóre produkty, np. pozagieldowe instrumenty pochodne są bliskie przekroczeniu lub czy ryzyka nieoczekiwanego zapotrzebowania na płynność mogą się zmaterializować, co mogłoby spowodować konieczność dodatkowego wsparcia płynnościowego produktu lub przeniesienia produktu do bilansu.

III. Przeciwdziałanie i ograniczanie ryzyka płynności

Rekomendacja 9

Bank powinien posiadać zatwierdzone przez zarząd wewnętrzne limity w celu kontroli ekspozycji i podatności na ryzyko płynności. Limity te powinny odzwierciedlać skalę działalności banku, złożoność prowadzonej działalności, charakter produktów, walut, obsługiwanych rynków i przyjętych zabezpieczeń oraz tolerancję ryzyka płynności.

- 9.1 Limity powinny być wykorzystywane do zarządzania płynnością na bazie bieżącej w obrębie poszczególnych podmiotów oraz w ujęciu przekrojowym w normalnych warunkach.
- 9.2 Struktura limitów powinna obejmować miary mające zapewnić, że bank będzie mógł kontynuować działanie pomimo wystąpienia warunków skrajnych na rynku, warunków skrajnych w banku oraz kombinacji dwóch powyższych scenariuszy. Celem tych miar jest zapewnienie, że w warunkach skrajnych dostępna płynność będzie przewyższać zapotrzebowanie płynnościowe.
- 9.3 Bank powinien brać pod uwagę rezultaty testów warunków skrajnych przy ustalaniu wysokości limitów.
- 9.4 Limity ograniczające ryzyko płynności powinny uwzględniać stosowane w banku miary i wskaźniki płynności.
- 9.5 Informacja o przekroczeniu limitów powinna być każdorazowo przedstawiana zarządowi banku.
- 9.6 Wysoki poziom wykorzystania przyjętych limitów, ponad poziom określony w przypadkach, w których dopuszczalne jest ich przekroczenie zgodnie z rekomendacją 2.4, powinien być przesłanką do podjęcia działań mających na celu doprowadzenie do przestrzegania limitów w możliwie krótkim czasie, a także zapobieganie nieprzestrzeganiu limitów w przyszłości.
- 9.7 Bank powinien rozważyć weryfikację polityki zarządzania ryzykiem płynności w sytuacji, gdy występują liczne przekroczenia limitów. Decyzja o ewentualnej zmianie struktury limitów powinna być uzależniona od tego, czy poziom ponoszonego ryzyka jest akceptowalny.
- 9.8 Bank powinien dokonywać regularnych przeglądów limitów oraz procedur podejmowanych w przypadku ewentualnych przekroczeń limitów.
- 9.9 Zrzeszone banki spółdzielcze powinny posiadać limity uwzględniające strategię finansowania zrzeszenia. Limity powinny zapewniać płynność banku i zrzeszenia oraz ograniczać ryzyko koncentracji ponad poziom wymagany w strategii finansowania zrzeszenia.

Rekomendacja 10

Bank powinien regularnie przeprowadzać testy warunków skrajnych, w tym analizy scenariuszowe dla różnego rodzaju krótkoterminowych i utrzymujących się w czasie, zarówno wewnętrznych, jak i systemowych warunków skrajnych (oddzielnie, jak również łącznie).

- 10.1 Bank powinien posiadać sporządzone w formie pisemnej i zatwierdzone przez radę nadzorczą banku zasady przeprowadzania testów warunków skrajnych.
- 10.2 Do obowiązków zarządu należy:
  - a) zapewnienie, aby testy warunków skrajnych były analizowane odpowiednio konserwatywnie, bez względu na bieżącą sytuację płynnościową banku, a więc także wtedy, gdy dostępność płynności jest nieograniczona,
  - b) omówienie rezultatów przeprowadzonych testów warunków skrajnych,
  - c) zapewnienie, by rezultaty przeprowadzonych testów warunków skrajnych były wykorzystywane w procesie zarządzania ryzykiem, a w szczególności w ramach awaryjnych planów płynności oraz w procesie planowania strategicznego banku,
  - d) dokonywanie przeglądu założeń, scenariuszy oraz rezultatów testów warunków skrajnych,
  - e) regularne raportowanie wniosków z testów warunków skrajnych radzie nadzorczej.
- 10.3 Bank powinien przynajmniej raz w roku przeprowadzać testy warunków skrajnych służące identyfikacji i określeniu ilościowemu ekspozycji banku na możliwe przyszłe napięcia płynnościowe, analizować możliwy wpływ tych napięć na jego przepływy pieniężne, pozycję płynnościową (zarówno skonsolidowaną w ramach grupy kapitałowej banku, jak również indywidualnych jednostek i istotnych linii biznesowych), rentowność i wypłacalność, a także na możliwości pomocowe zrzeczenia w przypadku zrzeszonych banków spółdzielczych i banków zrzeszających, przy czym banki zrzeszające powinny przekazywać do wykorzystania zrzeszonym bankom spółdzielczym własne testy i odpowiednie dane finansowe. Bank powinien posiadać zdolność do zwiększania częstotliwości realizacji testów warunków skrajnych w szczególnych okolicznościach, takich jak niestabilne warunki rynkowe czy też na żądanie nadzoru. Bank powinien także zapewniać zgodność bieżących ekspozycji z ustaloną tolerancją ryzyka płynności.
- 10.4 Zakres przeprowadzania testów warunków skrajnych powinien być współmierny do charakteru, rozmiaru i skali działalności banku, złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka.
- 10.5 Bank powinien ocenić, czy dla indywidualnych podmiotów niebankowych jego grupy kapitałowej, które są silnie ekspozowane na ryzyko płynności, zachodzi potrzeba przeprowadzenia dodatkowych testów. W przypadku bankowych podmiotów grupy

kapitałowej testy warunków skrajnych powinny być przeprowadzane indywidualnie i dostosowane do skali i charakteru działalności tych podmiotów.

- 10.6 Bank zraszający powinien uwzględniać w testach warunków skrajnych sytuację płynnościową zrzeszonych banków spółdzielczych oraz wpływ pogorszenia ich sytuacji na możliwości pomocowe zrzeszenia.
- 10.7 Bank będący podmiotem zależnym międzynarodowej grupy kapitałowej powinien uwzględniać w testach warunków skrajnych sytuację finansową podmiotu dominującego oraz wpływ jej pogorszenia na możliwości i koszt pozyskania płynności przez bank.
- 10.8 Testy warunków skrajnych powinny składać się z analiz scenariuszowych uzupełnionych o analizy wrażliwości oraz testy odwrócone.
- 10.9 Bank powinien posiadać infrastrukturę umożliwiającą przeprowadzanie testów warunków skrajnych.
- 10.10 Bank w procesie projektowania testów warunków skrajnych powinien uwzględniać możliwe interakcje pomiędzy rodzajami ryzyka.
- 10.11 Bank powinien zapewnić, że testy warunków skrajnych odzwierciedlają kwestie płynności śróddziennej.
- 10.12 Bank powinien stosować podejście konserwatywne przy ustalaniu założeń do testów warunków skrajnych.
- 10.13 Określając dotkliwość przeprowadzanych testów, bank powinien dostosować przyjmowane założenia do charakterystyki poszczególnych linii biznesowych.
- 10.14 W celu identyfikacji i analizy czynników, które mogą znacząco oddziaływać na profil płynnościowy, bank może badać wpływ zmiany kluczowych założeń na rezultaty analiz scenariuszowych. Tego typu badania mogą dostarczyć dodatkowych informacji w zakresie stopnia podatności banku na zakłócenia powodowane przez te czynniki.
- 10.15 W projektowaniu scenariuszy warunków skrajnych powinni brać udział pracownicy różnych jednostek organizacyjnych (a więc nie tylko tych odpowiedzialnych za zarządzanie ryzykiem), w szczególności osoby posiadające wykształcenie ekonomiczne.
- 10.16 Dla każdego scenariusza bank powinien zidentyfikować wpływy i wypływy pieniężne i wyznaczyć przepływy pieniężne netto, określić wielkość nadwyżki płynności oraz wartości stosowanych miar płynności.
- 10.17 Scenariusze warunków skrajnych powinny być konstruowane i testowane w trzech podstawowych wariantach ze względu na charakter:

a) wewnętrzny, uwzględniający m.in.:

- możliwą utratę zaufania uczestników rynku do banku, wpływającą na wszystkie źródła finansowania – w szczególności w dotkliwym scenariuszu warunków skrajnych bank powinien w odniesieniu do podmiotów finansowych i niefinansowych, w tym małych i średnich przedsiębiorstw oraz podmiotów instytucji rządowych i samorządowych, założyć możliwość nieodnowienia niezabezpieczonego finansowania oraz wypływu środków, których kontraktowy termin wymagalności przypada poza horyzontem danego scenariusza,
- możliwość zwiększonych wpływów z tytułu depozytów, które mogą zostać zerwane za pomocą kanałów innych niż tradycyjne (tj. w szczególności za pomocą kanału internetowego lub mobilnego), jak i depozytów, dla których bank oferuje ponadprzeciętne stawki oprocentowania,
- charakter działalności banku, ryzyko związane z jego działalnością biznesową, produktami finansowymi oraz źródłami finansowania i stopień podatności na warunki skrajne,
- koszt pozyskania finansowania i jego wpływ na wynik banku,
- wpływ ewentualnych strat i wynikającego z nich spadku kapitału na zdolność banku do utrzymania relacji, w ramach której pozyskuje finansowanie,
- wnioski i rezultaty testów warunków skrajnych przeprowadzonych dla innych rodzajów ryzyka i możliwe interakcje ryzyka płynności z tymi rodzajami ryzyka.

b) systemowy, uwzględniający m.in.:

- jednoczesne ograniczenie dostępnego finansowania na wielu rynkach (w szczególności zabezpieczonego i niezabezpieczonego finansowania hurtowego) wraz ze skróceniem jego terminów, spadek wartości aktywów finansowych oraz zwiększone wypływy wynikające ze zobowiązań pozabilansowych,
- restrykcje w wymienialności walut oraz wystąpienie warunków skrajnych w wielu walutach równocześnie,
- poważne zakłócenia operacyjne i rozliczeniowe zaburzające funkcjonowanie jednego lub więcej systemów płatniczych i rozliczeniowych,
- ramy czasowe cykli rozliczania aktywów, które mogą być upłynnione i czas wymagany do transgranicznego transferu płynności (w szczególności dotyczy to instytucji silnie uzależnionych od transferów wewnątrz grupy),
- prawdopodobne zachowania innych uczestników rynku finansowego w sytuacji wystąpienia warunków skrajnych na rynku, a także w jakim stopniu podobne reakcje instytucji mogłyby pogłębić negatywne tendencje i zaostrzyć napięcia na rynku finansowym,
- oddziaływanie zdarzeń szokowych na korzystanie przez klientów banku z kredytu śróddziennego oraz w jaki sposób te potrzeby kredytowe wpływają na pozycję płynnościową banku,

- relacje między ograniczeniem płynności rynku (produktu) a ograniczeniem płynności banku (szczególnie w przypadku banków charakteryzujących się znaczącym udziałem w rynku lub silnie uzależnionych od określonych rynków pozyskiwania finansowania),
  - efekty wtórne (drugiej rundy),
  - łączne oddziaływanie różnych czynników systemowych ryzyka płynności,
- c) stanowiący kombinację obu wymienionych wariantów, z uwzględnieniem możliwych interakcji, przy czym scenariusz łączny nie powinien być prostą agregacją wyników poszczególnych testów, ale powinien zakładać wystąpienie szoku systemowego i ponadprzeciętnych problemów banku jednocześnie.
- 10.18 W ramach każdego wariantu powinno być analizowanych wiele scenariuszy o różnych założeniach.
- 10.19 W ramach scenariuszy warunków skrajnych bank powinien testować przynajmniej dotkliwe warunki skrajne o charakterze krótkoterminowym (jeden do dwóch tygodni), jak i mniej dotkliwe, ale utrzymujące się w czasie (jeden do dwóch miesięcy).
- 10.20 Bank powinien oceniać adekwatność stosowanych przez siebie założeń w zależności od rodzaju i stopnia dotkliwości scenariuszy.
- 10.21 Przyjmowane założenia powinny być zgodne z założeniami scenariuszy dla innych rodzajów ryzyka.
- 10.22 Wybór scenariuszy i ocena adekwatności założeń powinny być udokumentowane.
- 10.23 Rezultaty testów warunków skrajnych powinny służyć:
- a) jako podstawa do podjęcia działań naprawczych bądź mających na celu ograniczenie ekspozycji banku na ryzyko płynności,
  - b) do dostosowania profilu płynnościowego banku do przyjętej tolerancji ryzyka płynności,
  - c) do oceny adekwatności nadwyżki płynności,
  - d) jako istotny wkład w proces kształtowania awaryjnego planu płynności banku oraz określania strategii i taktyki działania na wypadek pojawienia się warunków skrajnych płynności – w zależności od stopnia, w jakim przewidywane deficyty w finansowaniu są większe niż (lub przewidywane nadwyżki są mniejsze niż) te wynikające z tolerancji ryzyka płynności, zarząd banku powinien przekazać do akceptacji rady nadzorczej propozycje zmian w tym zakresie,
  - e) jako element w procesie planowania strategicznego banku,
  - f) jako element codziennej praktyki zarządzania ryzykiem płynności,
  - g) bezpośrednio do ustalania limitów wewnętrznych,

h) jako podstawa do dostosowywania i ulepszania regulacji wewnętrznych.

10.24 Scenariusze warunków skrajnych powinny podlegać przeglądom co najmniej raz w roku lub z większą częstotliwością w sytuacji zmian warunków rynkowych lub biznesowych, aby zapewnić odpowiednią dla danego banku specyfikację i stopień dotkliwości. Przeglądy powinny uwzględniać zmiany warunków rynkowych, charakteru, skali i rozmiaru działalności lub złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka banku, a także faktyczne doświadczenia banku w zakresie przewyższania warunków skrajnych.

Rekomendacja 11

Bank powinien posiadać plan awaryjny płynności, który precyzyjnie określa strategię i tryb postępowania w przypadku niedoborów płynności w sytuacjach awaryjnych. Plan powinien być testowany co najmniej raz w roku i aktualizowany w oparciu o rezultaty testów warunków skrajnych w celu zapewnienia jego efektywności operacyjnej.

11.1 Bank powinien posiadać sporządzony w formie pisemnej i zatwierdzony przez zarząd plan awaryjny płynności. Procedury planu awaryjnego powinny być precyzyjne i jednoznaczne.

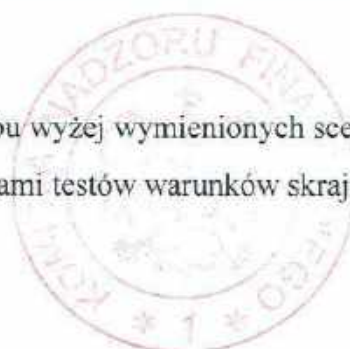
11.2 Plan powinien określać:

- a) działania będące odpowiedzią na poważne zakłócenia w zdolności banku do terminowego finansowania niektórych lub wszystkich rodzajów działalności po uzasadnionych kosztach,
- b) hierarchizację ważności procedur szczegółowo określających kiedy i w jaki sposób każde z działań powinno być uruchomione,
- c) zdywersyfikowany zestaw alternatywnych źródeł finansowania wraz z szacunkami wielkości środków możliwych do uzyskania, tak aby mieć przegląd potencjalnie dostępnych narzędzi w sytuacji awaryjnej,
- d) czas potrzebny na pozyskanie dodatkowych środków z każdego ze źródeł awaryjnych.

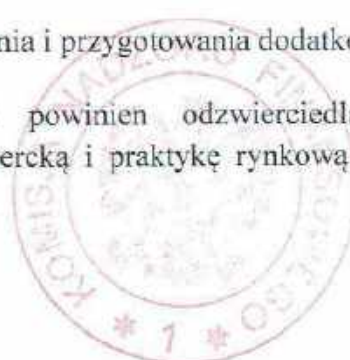
11.3 Plan powinien odnosić się do różnych horyzontów czasowych, obejmując również perspektywę płynności śróddziennej.

11.4 Scenariusze planu awaryjnego powinny:

- a) obejmować poważne zakłócenia płynności mające charakter:
  - wewnętrzny,
  - systemowy,
  - będący połączeniem obu wyżej wymienionych scenariuszy.
- b) być spójne ze scenariuszami testów warunków skrajnych.

- 11.5 Plan awaryjny płynności powinien być adekwatny do charakteru, rozmiaru i skali działalności, złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka banku.
- 11.6 Opracowując plan awaryjny płynności bank powinien wziąć pod uwagę w szczególności:
- a) wpływ sytuacji kryzysowej na rynku na zdolność do sprzedaży lub sekurytyzacji aktywów,
  - b) strukturę walutową pozycji bilansowych i pozabilansowych, w szczególności jeżeli bank posiada znaczące zaangażowania lub źródła finansowania w jednej z walut obcych,
  - c) powiązanie pomiędzy płynnością rynku (produktu) a płynnością płatniczą,
  - d) możliwość utraty dostępu do źródeł finansowania lub zamknięcia rynków,
  - e) możliwość wystąpienia jednoczesnych zakłóceń w wielu systemach płatniczych i rozliczeniowych,
  - f) wpływ ewentualnych strat i wynikającego z nich spadku kapitału na zdolność banku do utrzymania relacji, w ramach której pozyskuje finansowanie,
  - g) efekty wtórne (drugiej rundy),
  - h) wpływ wykorzystania awaryjnych źródeł finansowania na reputację,
  - i) możliwość transferowania płynności i zabezpieczeń pomiędzy podmiotami w grupie, krajami, liniami biznesowymi, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, operacyjnych, regulacyjnych i związanych ze strefami czasowymi,
  - j) możliwość skorzystania z instrumentów finansowania oferowanych przez bank centralny, z uwzględnieniem:
    - typu instrumentu,
    - akceptowalnych zabezpieczeń,
    - procedur operacyjnych dostępu do środków z banku centralnego,
    - możliwych problemów reputacyjnych związanych z dostępem do tych środków,
  - k) regulowanie kluczowych płatności śróddziennych w sytuacji awaryjnej. W tym celu plan awaryjny powinien identyfikować:
    - kluczowe płatności śróddzienne i ich priorytet,
    - dodatkowe źródła płynności potrzebne do zaspokojenia potrzeb śróddziennych,
    - konieczność określenia i przygotowania dodatkowych zabezpieczeń.
- 11.7 Plan awaryjny płynności powinien odzwierciedlać posiadane przez bank doświadczenia, wiedzę ekspercką i praktykę rynkową w zakresie przeprowadzania testów warunków skrajnych.

- 11.8 Plan awaryjny powinien umożliwiać szybkie wykorzystanie narzędzi dostępnych w sytuacji awaryjnej. W tym celu zasady zawarte w planie awaryjnym powinny być elastyczne, tak aby bank był w stanie podjąć niezwłoczne działania w różnorodnych sytuacjach awaryjnych.
- 11.9 Plan awaryjny płynności powinien jednoznacznie i precyzyjnie określać obowiązki i odpowiedzialności, w tym upoważnienie do uruchomienia planu, proces podejmowania decyzji, czas, w jakim należy podejmować poszczególne działania, a także problemy, które powinny być przekazane w zakresie posiadanych upoważnień, zgodnie ze ścieżką podejmowania decyzji.
- 11.10 Wszyscy pracownicy, którzy są przewidziani w planie awaryjnym do jego realizacji, powinni mieć bezpośredni dostęp do jego aktualnej wersji.
- 11.11 Pracownicy banku opracowujący plan awaryjny powinni posiadać wiedzę w zakresie procedur operacyjnych koniecznych do dokonania transferu płynności i zabezpieczeń pomiędzy różnymi podmiotami w grupie, krajami i liniami biznesowymi, z uwzględnieniem restrykcji odnoszących się do takich transferów.
- 11.12 Plan awaryjny powinien być zintegrowany z ciągłym procesem analizy ryzyka płynności w banku, założeniami oraz rezultatami testów warunków skrajnych.
- 11.13 Plany awaryjne płynności powinny być przeglądane i aktualizowane w oparciu o testy przeprowadzane co najmniej raz w roku lub z większą częstotliwością w sytuacji zmian warunków rynkowych lub biznesowych w celu zapewnienia ich skuteczności i operacyjnej wykonalności.
- 11.14 Testowanie ma na celu:
- a) uzyskanie potwierdzenia, że podział odpowiedzialności jest właściwy i zrozumiały,
  - b) sprawdzenie możliwości dokonania transferu gotówki i zabezpieczeń (zwłaszcza pomiędzy krajami i podmiotami),
  - c) przegląd dostępności wymaganej dokumentacji prawnej i operacyjnej umożliwiającej uruchomienie planu w krótkim czasie,
  - d) testowanie kluczowych założeń, takich jak możliwość sprzedaży niektórych aktywów, zawarcia transakcji repo lub wykorzystania linii kredytowych.
- 11.15 Plany awaryjne płynności powinny być spójne z planami ciągłości działania banku i powinny być wykonalne w sytuacji, gdy plany ciągłości działania zostały uruchomione.
- 11.16 Plan awaryjny płynności powinien zapewniać skuteczną wewnętrzną koordynację i wymianę informacji pomiędzy różnymi liniami biznesowymi i lokalizacjami, m.in. poprzez dostarczanie aktualnej, precyzyjnej i spójnej informacji.

- 11.17 Plan awaryjny powinien zapewniać skuteczny sposób komunikowania się z podmiotami zewnętrznymi, których działania mogą istotnie wpłynąć na pozycję płynności banku i mogą różnić się w zależności od źródła problemu.
- 11.18 Komunikaty powinny zawierać spójną, precyzyjną i jednoznaczną informację przekazywaną w czasie występowania warunków skrajnych, mającą na celu uspokojenie otoczenia banku i zapewnienie, że bank panuje nad sytuacją. Plan awaryjny powinien również określać sposób i czas, w jakim należy przekazywać informacje.
- 11.19 Zrzeszone banki spółdzielcze mogą uwzględniać w planach awaryjnych czynności pomocowe zrzeszenia, niemniej plany awaryjne nie mogą zakładać jedynie uzyskania pomocy zrzeszeniowej. Banki zrzeszające powinny we współpracy z odpowiednimi organami zrzeszenia przygotować i udostępnić zrzeszonym bankom spółdzielczym zasady i warunki uzyskania pomocy płynnościowej zrzeszenia.

Rekomendacja 12

Bank powinien aktywnie zarządzać zabezpieczeniami, rozróżniając aktywa obciążone i nieobciążone, szczególnie w sytuacjach nadzwyczajnych. Bank powinien monitorować sytuację podmiotu, w którym znajduje się zabezpieczenie oraz jego lokalizację, jak również możliwość skorzystania z zabezpieczenia bez zbędnej zwłoki.

- 12.1 Efektywne zarządzanie zabezpieczeniami oznacza zdolność banku do zaspokojenia szeregu potrzeb związanych z zabezpieczeniami w horyzoncie śróddziennym, krótkoterminowym oraz strukturalnym – długoterminowym.
- 12.2 Bank powinien dysponować zabezpieczeniami wystarczającymi do pokrycia oczekiwanych i nieoczekiwanych potrzeb pożyczkowych oraz potencjalnej konieczności pozyskania dodatkowych zabezpieczeń w różnych horyzontach czasowych, w zależności od profilu finansowania banku.
- 12.3 Bank powinien oceniać dopuszczalność jako zabezpieczenia każdej z głównych klas aktywów:
- a) w bankach centralnych (dla kredytu śróddziennego, operacji *overnight*, kredytu terminowego oraz pożyczek na koniec dnia),
  - b) u głównych kontrahentów i dostawców finansowania na rynku lokat zabezpieczonych papierami wartościowymi.
- 12.4 Bank powinien dywersyfikować swoje źródła zabezpieczeń, uwzględniając:
- a) koncentrację w danym rodzaju zabezpieczeń,
  - b) koncentrację w zabezpieczeniach ze względu na emitenta,
  - c) wrażliwość cen,

- d) korekty z tytułu zmienności cen,
- e) wymogi dotyczące uzupełniania zabezpieczenia w określonych warunkach kryzysowych na poziomie podmiotu bądź całego rynku,
- f) dostępność finansowania od kontrahentów z sektora prywatnego w sytuacji realizacji różnych scenariuszy warunków skrajnych.

12.5 Zarządzając zabezpieczeniami na bazie śróddziennej bank powinien:

- a) mieć zdolność zarządzania, przygotowania i zapewnienia zabezpieczeń zgodnie z zapotrzebowaniem, tak aby móc pozyskać środki w ciągu dnia,
- b) mieć dostęp do zabezpieczeń wystarczających do osiągnięcia poziomu płynności śróddziennej potrzebnej do spełnienia celów płynnościowych banku w ciągu dnia,
- c) znać ramy czasowe potrzebne do przygotowania i zapewnienia różnych form zabezpieczeń, włączając w to zabezpieczenia pozyskane w innych jurysdykcjach,
- d) przy określaniu poziomu zabezpieczenia do zastawienia lub dostawy, uwzględnić potencjalnie dużą niepewność terminów przepływów śróddziennych,
- e) uwzględnić potencjalne zakłócenia operacyjne i płynnościowe, które wymuszałyby zastawienie bądź dostawę dodatkowego zabezpieczenia śróddziennego.

12.6 Bank powinien monitorować:

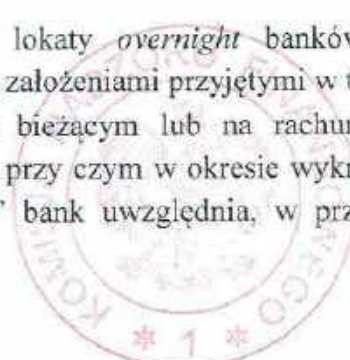
- a) wszystkie posiadane zabezpieczenia, włączając:
  - aktywa aktualnie zastawione,
  - aktywa nieobciążone, które mogą zostać zastawione,
  - aktywa nieobciążone, które mogą zostać zastawione, ale stanowią część „pozycji powiązanej” (np. aktywa użyte jako część zabezpieczenia pozycji pozabilansowej lub instrumentu pochodnego),
- b) poziom dostępnego zabezpieczenia w podziale na:
  - podmioty grupy kapitałowej,
  - jurysdykcje,
  - waluty,
- c) limity kredytu śróddziennego, aby zapewnić terminowe realizowanie płatności zgodnie z zapotrzebowaniem,
- d) zmiany śróddzienne, *overnight* i terminowe w wykorzystaniu zabezpieczenia,
- e) wymogi operacyjne i terminy niezbędne do uzyskania dostępu do zabezpieczenia, z uwzględnieniem jego lokalizacji, np. bank powierniczy lub system rozrachunku papierów wartościowych, w którym zdeponowane jest zabezpieczenie, a w przypadku aktywów stanowiących część „pozycji powiązanej” szacowany czas przygotowania zastępczego instrumentu zabezpieczającego,

- f) możliwości aktywowania umownych wymogów wniesienia dodatkowych zabezpieczeń w wyniku zmian sytuacji rynkowej, oceny kredytowej banku lub jego sytuacji finansowej. Bank powinien brać pod uwagę także inne zdarzenia aktywujące klauzule umów.

Rekomendacja 13

Bank powinien utrzymywać nadwyżkę nieobciążonych, wysokiej jakości aktywów płynnych, jako zabezpieczenie na wypadek zrealizowania się szeregu scenariuszy warunków skrajnych płynności, włączając w to utratę lub ograniczenie niezabezpieczonych i dostępnych w normalnych warunkach zabezpieczonych źródeł finansowania. Nie powinny istnieć prawne, regulacyjne bądź operacyjne ograniczenia w wykorzystaniu tych aktywów w celu pozyskania finansowania.

- 13.1 Podejście banku do nadwyżki płynności powinno być dopasowane do jego charakteru, rozmiaru i skali działalności, złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka.
- 13.2 Aktywa wchodzące w skład nadwyżki płynności powinny spełniać następujące wymogi:
- a) brak obciążeń,
  - b) wysoka jakość kredytowa,
  - c) wysoka płynność na rynku repo lub transakcji bezpośrednich,
  - d) łatwa zbywalność,
  - e) brak prawnych, regulacyjnych i operacyjnych przeszkód do wykorzystania tych aktywów w celu pozyskania środków,
  - f) sprzedaż aktywa nie oznacza konieczności podejmowania nadzwyczajnych działań.
- 13.3 Nadwyżka płynności powinna składać się z następujących elementów:
- a) część podstawowa służąca ochronie przed krótkotrwałymi, najcięższymi zjawiskami kryzysowymi, kiedy bank musi natychmiast wygenerować płynność po przewidywalnej cenie i bez pogarszania sytuacji na rynku, obejmująca w szczególności następujące pozycje:
    - gotówkę (w rozumieniu przyjętej przez bank centralny definicji bazy monetarnej, z wyłączeniem gotówki utrzymywanej w związku z codzienną działalnością),
    - rachunki bieżące i lokaty *overnight* banków, przy czym muszą być traktowane zgodnie z założeniami przyjętymi w testach warunków skrajnych,
    - środki na rachunku bieżącym lub na rachunku rezerwy obowiązkowej w banku centralnym, przy czym w okresie wykraczającym poza tygodniowy „horyzont przeżycia” bank uwzględnia, w przypadku wykorzystania tych

- środków, konieczność zapewnienia możliwości uzupełnienia salda rezerwy obowiązkowej do wymaganego przepisami poziomu,
- wysokiej jakości obligacje rządowe bądź podobne instrumenty, w tym dłużne papiery wartościowe dopuszczone przez NBP jako zabezpieczenia kredytu lombardowego, technicznego i operacji repo.
- b) część uzupełniająca służąca ochronie przed mniej dotkliwymi, lecz dłużej utrzymującymi się zjawiskami kryzysowymi, obejmująca pozycje:
- możliwe do upłynnienia w zdefiniowanym horyzoncie przeżycia w warunkach kryzysowych lub zbywalne z mniejszym prawdopodobieństwem niż pozycje należące do części podstawowej,
  - kwalifikowane jako posiadające większe niż inne pozycje prawdopodobieństwo pozostania płynnymi w warunkach skrajnych.
- 13.4 W przypadku, gdy bank jest beneficjentem nadzwyczajnej pomocowej linii kredytowej lub płynnościowej w banku centralnym, kwota pozostawiona do wykorzystania nie może być zaliczona do nadwyżki płynności, a kwota wykorzystana pomniejsza nadwyżkę.
- 13.5 W trakcie okresu wyznaczonego jako „horyzont przeżycia” konieczne jest zapewnienie, aby nadwyżka płynności pozwalała bankowi na przetrwanie każdego dnia tego okresu zgodnie z kumulującymi się kolejno przepływami. Banki powinny ustanowić plany działania w celu uregulowania sytuacji w przypadku, gdyby nadwyżka płynności nie wystarczała na pokrycie niezbędnej minimalnej kwoty wynikającej ze scenariusza warunków skrajnych.
- 13.6 Wielkość nadwyżki płynności powinna być:
- a) adekwatna do poziomu ryzyka płynności, na jakie narażony jest bank,
  - b) powiązana z potrzebami płynnościowymi w skrajnych warunkach,
  - c) dostosowana do tolerancji ryzyka płynności banku,
  - d) obliczona z uwzględnieniem wszystkich istotnych źródeł ryzyka płynności,
  - e) obliczona z zastosowaniem odpowiednich korekt w odniesieniu do aktywów, które mogą zostać zastawione w banku centralnym, w celu realistycznego odzwierciedlenia kwoty finansowania, jaką bank może efektywnie uzyskać z tytułu zastawienia tych aktywów w scenariuszach warunków skrajnych.
- 13.7 Wielkość i wzajemna relacja obu części wchodzących w skład nadwyżki płynności powinna być wyznaczona na podstawie testów warunków skrajnych urealnionej luki płynności dla określonych „horyzontów przeżycia”. Horyzonty te powinny wynosić co najmniej:
- a) dla części podstawowej: 1 tydzień,

b) dla części uzupełniającej: 1 miesiąc.

Bank powinien stosować realistyczne założenia szacując lukę płynności oraz korygować je przy zastosowaniu scenariuszy warunków skrajnych. Bank może uwzględniać w szacunkach również prognozy przepływów pieniężnych.

- 13.8 Całkowita wielkość nadwyżki płynności wynika wyłącznie z całkowitego oczekiwanego zapotrzebowania na płynność w ciągu dłuższego z wyżej wymienionych okresów.
- 13.9 Bank powinien unikać utrzymywania nadmiernej koncentracji w określonym rodzaju aktywów. Bank powinien dywersyfikować skład nadwyżki płynności, np. ze względu na takie czynniki jak emitent, zapadalność, waluta.
- 13.10 Potrzeba dywersyfikacji jest tym większa, im niższa jest płynność aktywa.
- 13.11 W ramach nadwyżki płynności powinno istnieć rozróżnienie ze względu na waluty. Jeżeli szacując urealnioną lukę płynności dla określonych "horyzontów przeżycia" bank posiada ujemne luki płynności generujące wysoki poziom ryzyka płynności w danej, istotnej dla banku walucie obcej, powinien utrzymywać odpowiednią nadwyżkę płynności w tej walucie.
- 13.12 Wyznaczenie składu i wielkości nadwyżki płynności banku powinno być także zależne od stopnia, w jakim podmioty grupy kapitałowej powinny być samowystarczalne pod względem płynności oraz zakresu, w jakim płynność powinna być alokowana do różnych walut ze względu na potencjalne zakłócenia na rynku.
- 13.13 Bank nie powinien zakładać we wszystkich scenariuszach warunków skrajnych, że zawsze będzie istniał płynny rynek dla danego składnika aktywów tylko dlatego, że taki rynek funkcjonuje w warunkach normalnych.
- 13.14 Bank powinien dążyć do regularnego uczestniczenia na każdym rynku, na którym utrzymuje aktywa związane z realizacją celów płynnościowych.
- 13.15 Alokacja i wielkość nadwyżki płynności w ramach grupy kapitałowej banku powinny odpowiednio odzwierciedlać strukturę i działalność grupy w celu zminimalizowania efektów możliwych prawnych, regulacyjnych lub operacyjnych przeszkód dla użycia aktywów wchodzących w skład nadwyżki.
- 13.16 Określenie przez bank odpowiedniej alokacji i wielkości nadwyżki płynności powinno nastąpić w odniesieniu do specyfiki ryzyka indywidualnych podmiotów grupy kapitałowej banku. Można zidentyfikować kilka ogólnych czynników wpływających na decyzję w zakresie ustalania wielkości i alokacji nadwyżki płynności:
- a) zagadnienia związane z ryzykiem operacyjnym,
  - b) stopień centralizacji zarządzania płynnością,
  - c) specyfika poszczególnych jurysdykcji w zakresie prawa upadłościowego,

- d) systemy gwarantowania depozytów,
- e) lokalne wymogi nadzorcze,
- f) odmienne traktowanie oddziałów i spółek zależnych,
- g) różnice w lokalnych modelach biznesowych,
- h) strefy czasowe,
- i) dostęp do rynków kapitałowych,
- j) podejście KNF oraz właściwego nadzoru w kraju goszczącym.

13.17 Wymóg utrzymywania nadwyżki płynności powinien dotyczyć każdego podmiotu grupy kapitałowej banku zgodnie z oszacowanym ryzykiem. Bank powinien ocenić, czy dla indywidualnych podmiotów niebankowych jego grupy kapitałowej, które są silnie ekspozowane na ryzyko płynności, zachodzi potrzeba utrzymywania nadwyżki płynności.

Rekomendacja 14

Bank powinien uwzględnić koszty i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności w systemie wewnętrznych cen transferowych, w pomiarze rentowności i w procesie zatwierdzania nowych produktów we wszystkich znaczących obszarach działalności biznesowej (zarówno bilansowej, jak i pozabilansowej). Bank powinien tym samym uwzględniać wpływ systemu czynników motywujących do podejmowania decyzji biznesowych przyczyniających się do powstawania ryzyka płynności w obszarze poszczególnych, istotnych linii biznesowych.

- 14.1 Bank powinien posiadać mechanizm alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności, którego wyniki powinny być włączane do systemu wewnętrznych cen transferowych (FTP), do pomiaru rentowności i do procesu zatwierdzania nowych produktów.
- 14.2 Mechanizm alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności powinien:
- a) być wspierany przez właściwą strukturę zarządczą,
  - b) generować wewnętrzne ceny transferowe w sposób spójny i przejrzysty,
  - c) identyfikować, mierzyć i określać ilościowo w sposób jednoznaczny wszystkie istotne koszty, korzyści i ryzyka płynności, przy uwzględnieniu wpływu, jaki na płynność miałyby wystąpienie warunków skrajnych,
  - d) być dostosowany do charakteru, rozmiaru i skali działalności, złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka banku,
  - e) być spójny z systemem zarządzania ryzykiem banku, tolerancją ryzyka płynności oraz procesem podejmowania decyzji,

- f) podlegać zatwierdzeniu, łącznie z regulującymi go metodologią i zasadami, bezpośrednio przez zarząd lub organ, do którego zarząd deleguje kompetencje (np. Komitet Aktywów i Pasywów (ALCO)) – co najmniej raz w roku,
  - g) posiadać możliwość adaptacji i podlegać regularnej aktualizacji w odpowiedzi na zmiany otoczenia rynkowego. Częstotliwość aktualizacji danych zależy od charakteru, skali i rozmiaru działalności, złożoności modelu biznesowego oraz profilu ryzyka banku, niemniej powinny być ustanowione procedury w celu rozpoznania wszystkich istotnych zmian w otoczeniu rynkowym w możliwie najkrótszym czasie.
- 14.3 W celu zapewnienia stosowania spójnego podejścia w podmiocie dominującym i podmiotach zależnych większych instytucji, należy wprowadzić wspólne ramy i politykę ustalania cen wewnętrznych, mające zastosowanie do całej grupy i jej działalności bilansowej oraz pozabilansowej, nawet w przypadku, gdy jednostki podmiotów zależnych mogą działać niezależnie. Komórka organizacyjna podmiotu dominującego odpowiedzialna za realizację transakcji związanych z zarządzaniem ryzykiem płynności powinna mieć wgląd w pozycje bilansowe i pozabilansowe całej organizacji.
- 14.4 Wdrożenie i utrzymywanie mechanizmu powinno być dokonywane przez jednostkę lub komórkę niezależną od działalności biznesowej, przy czym:
- a) wynagrodzenie pracowników jednostki nie może być w żaden sposób powiązane z wynikiem na rozliczeniach wewnętrznych (FTP),
  - b) powinna ona mieć zapewnione adekwatne systemy informatyczne i bazy danych.
- 14.5 W komórkach organizacyjnych wchodzących w skład poszczególnych linii biznesowych powinna być zapewniona znajomość i zrozumienie wyników mechanizmu cen wewnętrznych, a jednostka odpowiedzialna za realizację transakcji związanych z zarządzaniem płynnością, np. departament skarbu, powinna znać uzasadnienie i konsekwencje finansowe zawartych transakcji. Wszystkie stosowne szczeble zarządzania powinny mieć wgląd w mechanizm alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności oraz odpowiednie doświadczenie i umiejętności pozwalające na wykorzystanie tych informacji w zakresie ich obowiązków.
- 14.6 Monitorowanie, kontrola i walidacja mechanizmu alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności powinny być dokonywane:
- a) przez niezależną jednostkę,
  - b) regularnie,
  - c) w przejrzysty sposób,
- oraz powinny być udokumentowane.

14.7 Wewnętrzne ceny transferowe generowane w ramach mechanizmu alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności powinny:

- a) być aktywnie i odpowiednio wykorzystywane przez wszystkie stosowne szczeble zarządzania,
- b) być ustalone w sposób obiektywny i przejrzysty, w rzetelnej i uczciwej wysokości, przy zachowaniu solidnych zasad zarządzania i z uwzględnieniem różnych rodzajów ryzyka płynności,
- c) być przekazywane osobom podejmującym decyzje na poziomie transakcji lub – w razie potrzeby – na poziomie puli transakcji o jednorodnym ryzyku płynności,
- d) być prezentowane w taki sposób, by finalni użytkownicy w banku mogli zrozumieć wyniki i wiedzieli jak je wykorzystywać przy podejmowaniu decyzji,
- e) w miarę możliwości być dostosowane do cen transakcyjnych na rynku hurtowym,
- f) być przypisane wszystkim znaczącym składnikom odsetkowych aktywów i pasywów oraz pozycjom pozabilansowym,
- g) uwzględniać, zgodnie z zasadą proporcjonalności, bieżące warunki rynkowe, tj. obserwowane w ciągu ostatniego okresu i przewidywane na najbliższą przyszłość, a także rzeczywiste okoliczności specyficzne dla banku,
- h) odzwierciedlać zarówno bezpośrednio (np. rynkowy koszt pozyskania finansowania powiększony o składnik kosztowy krzywej stóp procentowych), jak i pośrednie koszty finansowania (np. koszt płynności wymaganej w związku z niedopasowaniem terminów zapadalności/wymagalności należności i zobowiązań, koszt dodatkowej płynności, w tym koszt nadwyżki płynności jako wynik nieprzewidzianego wzrostu zapotrzebowania na płynność, inne kategorie ekspozycji na ryzyko płynności, np. ryzyko kraju),
- i) odzwierciedlać krańcowy koszt finansowania, czyli koszt zawarcia nowej transakcji finansowania na rynku w grupie jednorodnych produktów.

14.8 Zakres zastosowania wewnętrznych cen transferowych powinien obejmować wszystkie znaczące składniki odsetkowe aktywów i pasywów oraz pozycje pozabilansowe związane z płynnością, w tym przykładowo:

- a) depozyty, które można wycofać na żądanie – należy wyceniać ryzyko wycofania części depozytów detalicznych,
- b) udzielone bezwarunkowe linie kredytowe i płynnościowe – powinny być obciążane kosztem odzwierciedlającym koszt płynnych środków finansowych, które muszą być dostępne, by móc dostarczyć finansowanie w sytuacji pociągnięcia linii przez klienta,
- c) aktywa księgi handlowej i inne aktywa zbywalne – powinny być obciążane stosownymi cenami wewnętrznymi z tytułu ich finansowania. Można to osiągnąć poprzez zastosowanie dla aktywów zbywalnych ostrożnościowych korekt wartości

z tytułu ryzyka płynności, które odzwierciedlają możliwe, nagłe i niekorzystne zmiany w płynności aktywa. Korekty te mogą być określane przez testy warunków skrajnych, spójne z metodami zastosowanymi do obliczenia nadwyżki płynności,

d) depozyty zabezpieczające wynikające z instrumentów pochodnych.

14.9 Kluczowym aspektem systemu wewnętrznych cen transferowych jest wybór wewnętrznej krzywej dochodowości. Tam, gdzie jest to zasadne i biorąc pod uwagę zasadę proporcjonalności, banki powinny stosować wewnętrzne krzywe w rozbiciu na waluty. Dla odzwierciedlenia specyficznej charakterystyki banku lub instrumentu konieczne jest korygowanie krzywej referencyjnej, na przykład o (por. rysunek 1):

a) korekty z tytułu własnego ryzyka kredytowego banku,

b) korekty z tytułu spreadu ceny kupna/sprzedaży,

c) korekty z tytułu płynności dla instrumentów, które mają jednakowy średni okres zwrotu (duration), ale z uwagi na odmienną charakterystykę płynnościową (np. harmonogram oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych) mają różną wartość lub koszt dla banku,

d) korekty z tytułu elementu opcyjnego.

14.10 Nadwyżka płynności jest utrzymywana w celu pokrycia nagłego zwiększenia zapotrzebowania na płynność w krótkim horyzoncie czasowym. Dlatego koszt nadwyżki płynności może być traktowany jako koszt ryzyka nieoczekiwanego zapotrzebowania na płynność w tym horyzoncie czasowym. Koszt utrzymywania odpowiedniej nadwyżki płynności może zostać obliczony jako suma kosztu finansowania nadwyżki płynności i kosztu utraconych korzyści w związku z utrzymywaniem aktywów płynnych o niższej rentowności.

14.11 Koszt utrzymywania nadwyżki płynności powinien zostać przypisany do jednostek biznesowych oraz produktów generujących ryzyko nieoczekiwanego zapotrzebowania na płynność.

14.12 Bank powinien zastosować system wewnętrznych cen transferowych uwzględniający łącznie różne wymiary ryzyka płynności oraz interakcje między nimi.

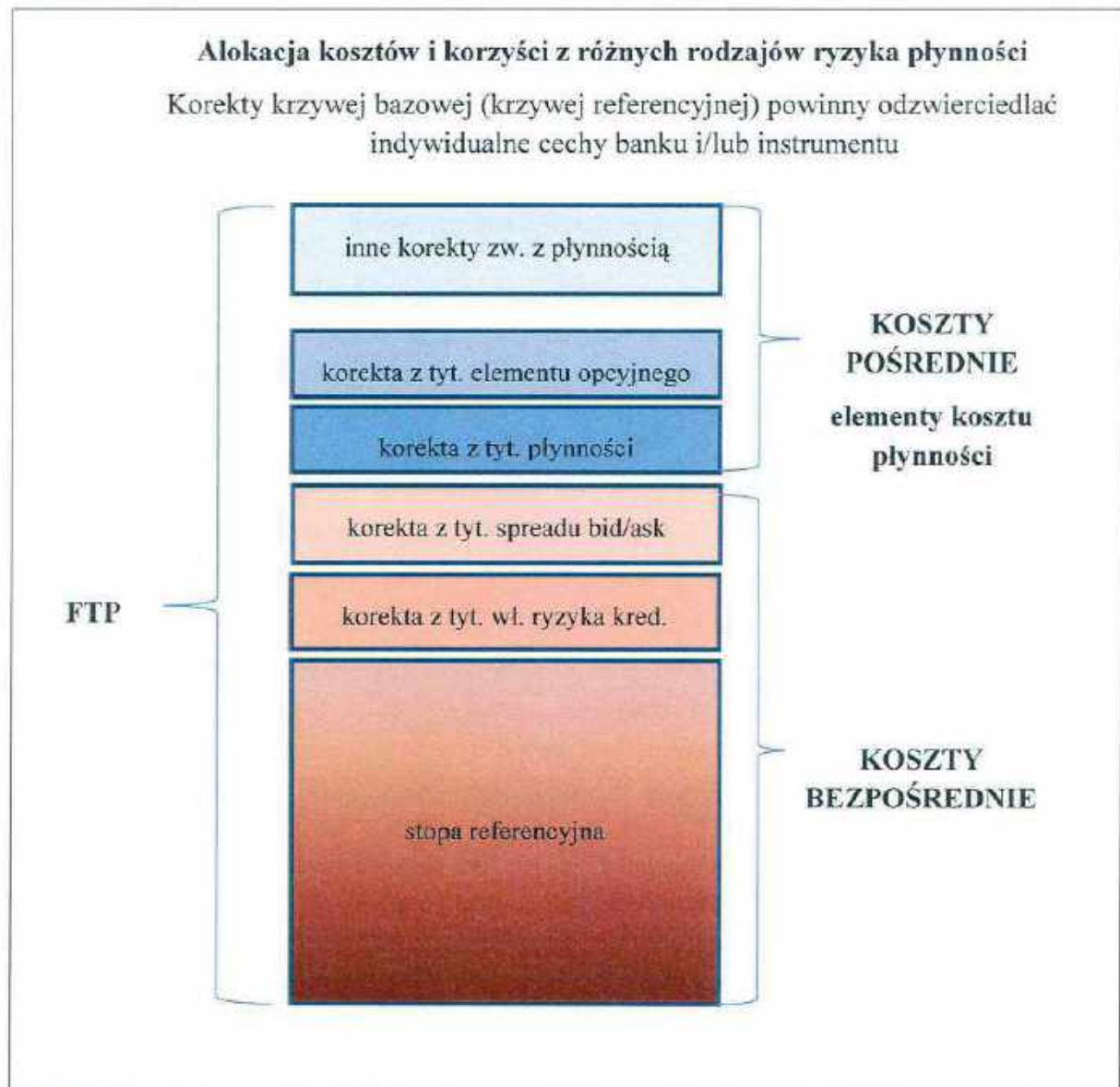
14.13 Zrzeszone banki spółdzielcze, ze względu na złożoność działalności, profil ryzyka oraz ich wielkość, uwzględniając zasadę proporcjonalności, mogą stosować proste metody wyznaczania kosztów płynności, tj. odnoszące się do kosztów odsetkowych pasywów generujących koszty odsetkowe i przychodów odsetkowych z aktywów odsetkowych oraz kosztów pozycji pozabilansowych. Powyższe metody powinny ujmować krańcowy koszt finansowania. Banki zrzeszające powinny uwzględnić w mechanizmie alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności koszty płynności zrzeszonych banków spółdzielczych.

- 14.14 Zrzeszone banki spółdzielcze powinny uwzględniać cenę utrzymania i pozyskania płynności w zrzeczeniu.
- 14.15 Banki zrzeszające powinny, we współpracy z odpowiednimi organami zrzeczenia opracować i udostępnić zrzeszonym bankom spółdzielczym wzorcowe procedury w zakresie wyznaczania kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności w pomiarze rentowności i w procesie zatwierdzania nowych produktów.

Rysunek 1. Alokacja kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności

IV. Monitorowanie i raportowanie ryzyka płynności

Rekomendacja 15

Bank powinien aktywnie zarządzać ekspozycją na ryzyko płynności, również śróddziennej, zapotrzebowaniem na finansowanie grupy jako całości oraz na poziomie

poszczególnych oddziałów, podmiotów grupy kapitałowej banku, istotnych linii biznesowych i walut, niezależnie od struktury organizacyjnej oraz stopnia centralizacji lub decentralizacji zarządzania ryzykiem płynności, zarówno w warunkach normalnych, jak i w warunkach skrajnych, przyczyniając się tym samym do niezakłóconego działania systemów płatniczych i rozliczeniowych.

- 15.1 Realizacja powyższej rekomendacji powinna następować z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, regulacyjnych oraz operacyjnych w transferze płynności:
- a) poprzez łączenie procesów agregowania danych z różnorodnych systemów w celu wypracowania całościowego poglądu dotyczącego ekspozycji na ryzyko płynności w grupie oraz ograniczeń dotyczących transferu płynności w ramach grupy,
  - b) z uwzględnieniem wiedzy dotyczącej cech charakterystycznych dla każdego kraju, w którym bank prowadzi działalność, z zakresu prawa oraz reżimu regulacyjnego, które mają wpływ na zarządzanie ryzykiem płynności.
- 15.2 Grupa jako całość oraz pojedyncze podmioty grupy kapitałowej powinny być odporne na wystąpienie warunków skrajnych. W celu złagodzenia ryzyka zarażania w warunkach skrajnych bank, jako podmiot dominujący, lub odpowiednio bank zrzeszający powinien:
- a) rozważyć ustanowienie wewnętrznych limitów ryzyka płynności w grupie,
  - b) posiadać odpowiednie procedury umożliwiające alokację środków finansowych i zabezpieczeń w podmiotach tego potrzebujących, w ramach istniejących limitów,
  - c) określić zasady komunikacji z kontrahentami, agencjami ratingowymi oraz innymi zainteresowanymi stronami w celu ograniczenia możliwości zarażenia negatywną reputacją,
  - d) opracować plany awaryjne płynności obejmujące całą grupę, mechanizmy wspierające utrzymywanie zapasu płynności oraz dywersyfikację źródeł finansowania.
- 15.3 Założenia banku dotyczące możliwości transferu środków i zabezpieczeń powinny w pełni uwzględniać ograniczenia regulacyjne, prawne, rachunkowe, kredytowe, podatkowe oraz ograniczenia wewnętrzne dotyczące efektywnego przepływu płynności i zabezpieczeń, oraz rozwiązania operacyjne niezbędne do transferu środków i zabezpieczeń pomiędzy podmiotami, a także czas wymagany na dokonanie operacji związanych z zapewnieniem finansowania. W odniesieniu do zarządzania ryzykiem płynności w walutach obcych, bank powinien w sposób ostrożny oszacować ryzyko gwałtownego zaniku możliwości dokonywania walutowych transakcji swap w warunkach skrajnych.
- 15.4 W banku powinny funkcjonować procesy zapewniając aktywne monitorowanie i bieżące reagowanie na wszystkie istotne zmiany poziomu ryzyka płynności.

- 15.5 Bank powinien posiadać zdolność monitorowania śróddziennych pozycji płynnościowych w zestawieniu z oczekiwanymi działaniami i dostępnymi zasobami (saldo, pozostały do wykorzystania kredyt śróddzienny, dostępne zabezpieczenia).
- 15.6 Skuteczne zarządzanie płynnością śróddzienną ma kluczowe znaczenie dla zdolności banku do wykonywania swoich zobowiązań oraz wpływa na pozycję płynnościową kontrahentów.
- 15.7 Bank powinien zapewnić sobie dostęp do finansowania śróddziennego, wystarczającego do realizacji swoich celów płynności śróddziennej. W tym celu bank powinien:
- a) posiadać zdolność dokonywania pomiaru oczekiwanych dziennych wpływów i wypływów płynności ogółem,
  - b) tam, gdzie jest to możliwe, przewidywać na bazie śróddziennej terminy tych przepływów,
  - c) prognozować rozmiar potencjalnych niedoborów finansowania netto, jakie mogą powstać w różnych momentach w ciągu dnia.
- 15.8 W związku z tymi wymogami bank powinien:
- a) znać reguły funkcjonowania wszystkich systemów płatniczych i rozliczeniowych, w których uczestniczy,
  - b) identyfikować kluczowych kontrahentów, którzy stanowią źródło wpływających i wypływających przepływów płynnościowych brutto,
  - c) identyfikować kluczowe momenty w ciągu dnia, dni i okoliczności, w których przepływy płynności i możliwe zapotrzebowanie na kredyt w ciągu dnia mogą być szczególnie wysokie,
  - d) znać specyfikę potrzeb biznesowych rządzących terminami przepływów płynności oraz śróddziennym zapotrzebowaniem na kredyt w podziale na istotne linie biznesowe oraz kluczowych klientów.
- 15.9 Bank powinien wziąć pod uwagę, jak jego narażenie na ryzyko płynności zmienia się wraz z dokonywanymi i otrzymywanymi płatnościami oraz wraz z tym jak nowe transakcje są zawierane w ciągu dnia, biorąc pod uwagę także ryzyko związane z pozycjami, które zazwyczaj są zamykane przed końcem dnia operacyjnego.
- 15.10 Bank powinien być przygotowany do radzenia sobie z nieoczekiwanymi zakłóceniami przepływów płynności śróddziennej. W tym celu bank powinien znać poziom i terminy występujących potrzeb płynnościowych, które mogą powstać jako skutek procedury stosowanej w momencie, gdy strona transakcji nie zrealizuje rozliczenia w systemie płatniczym lub rozliczeniowym, którego jest bezpośrednim uczestnikiem.
- 15.11 Bank powinien dostosować narzędzia i zasoby do:

- a) własnego modelu biznesowego,
- b) roli, jaką pełni w systemie finansowym,
- c) sposobu, w jaki prowadzi swoją działalność na poszczególnych rynkach,
- d) odpowiednich wymogów, jeżeli dostarcza on usługi bankowości korespondenckiej lub usługi powiernicze oraz śróddzienne linie kredytowe dla innych banków, firm i systemów.

15.12 Bank, decydując się na współpracę z bankami – korespondentami lub bankami powierniczymi w celu prowadzenia czynności płatniczych i rozliczeniowych, powinien:

- a) zapewnić, że zapisy umów z tymi bankami pozwolą mu na terminowe wykonywanie płatności z tytułu zobowiązań i na zarządzanie swoim ryzykiem płynności śróddziennej w różnorodnych okolicznościach, a ponadto dysponować alternatywnymi porozumieniami w celu zapewnienia, że będzie mógł wypełniać swoje zobowiązania w takich sytuacjach,
- b) rozpoznać potencjalny negatywny wpływ, jaki mogą mieć operacyjne i finansowe zakłócenia u korespondentów lub powierników na zaburzenia jego własnego zarządzania płynnością.

Rekomendacja 16

Bank powinien posiadać rzetelny i wiarygodny system informacji zarządczej.

16.1 System informacji zarządczej powinien:

- a) zapewniać zarządowi, radzie nadzorczej i właściwym pracownikom bieżącą i prospektywną informację na temat pozycji płynnościowej banku,
- b) dawać możliwość obliczenia pozycji płynności we wszystkich istotnych walutach, w których bank prowadzi działalność – zarówno w ujęciu zagregowanym dla całej grupy, jak również w oddziałach i jednostkach zależnych w jurysdykcjach, w których bank funkcjonuje,
- c) posiadać zdolność do obliczenia pozycji płynnościowej na bazie śróddziennej, dziennej, dla krótszych horyzontów czasowych oraz dla dłuższych okresów,
- d) umożliwiać dostarczenie bardziej szczegółowych i aktualnych informacji w warunkach skrajnych,
- e) ujmować wszystkie źródła ryzyka płynności, w tym rodzaje ryzyka warunkowego wraz z powiązаныmi wartościami progowymi i te wynikające z nowych rodzajów działalności,
- f) być stosowany w bieżącym zarządzaniu ryzykiem płynności w celu monitorowania zgodności z polityką, procedurami i limitami banku,

- g) pozwalać na monitorowanie, czy bank dysponuje wystarczającymi aktywami nieobciążonymi właściwego rodzaju i jakości na ewentualność wystąpienia oczekiwanych i nieoczekiwanych potrzeb pożyczkowych.
- 16.2 Dla ułatwienia monitorowania ryzyka płynności, w banku powinien zostać uzgodniony zestaw kryteriów sprawozdawczych określający zakres, tryb i częstotliwość raportowania dla różnych odbiorców oraz osoby odpowiedzialne za przygotowanie sprawozdań.
- 16.3 Raportowanie miar ryzyka powinno mieć wysoką częstotliwość, np.: codzienne raportowanie do osób odpowiedzialnych za zarządzanie ryzykiem płynności, na każdym posiedzeniu zarządu w normalnych warunkach rynkowych oraz zwiększoną częstotliwość raportowania w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej.
- 16.4 Raportowanie powinno zawierać porównanie bieżących ekspozycji płynnościowych z ustalonymi limitami w celu identyfikacji pojawiającej się presji na limity lub ich przekroczeń. Przekroczenia limitów ryzyka płynności powinny być raportowane, a wartości progowe i wytyczne związane z raportowaniem do zarządu i rady nadzorczej oraz organów nadzoru dokładnie określone.
- 16.5 Bank zrzeczający powinien opracować i wdrożyć rzetelny i wiarygodny system informacji zarządczej zgodny z rekomendacjami 16.1 – 16.4.

V. System kontroli wewnętrznej

Rekomendacja 17

System kontroli wewnętrznej w banku powinien obejmować działalność banku w zakresie ryzyka płynności.

- 17.1 Celem systemu kontroli wewnętrznej w odniesieniu do działalności banku w zakresie ryzyka płynności jest przede wszystkim zapewnienie prawidłowego i skutecznego funkcjonowania procesu zarządzania ryzykiem płynności.
- 17.2 W ramach systemu kontroli wewnętrznej bank powinien w szczególności ocenić ryzyko nieosiągnięcia celów systemu kontroli wewnętrznej w odniesieniu do działalności banku w zakresie ryzyka płynności oraz stosować adekwatne i skuteczne procedury i mechanizmy kontrolne zapewniające realizację tych celów, zwłaszcza poprzez:
- weryfikację słuszności założeń modeli stosowanych przez poszczególne linie biznesowe,
  - informowanie w odpowiednim czasie zarządu banku o odstępstwach od przyjętych zasad, obowiązujących procedur, regulacji i limitów lub ich naruszeniach.

- 17.3 Zarząd banku powinien zaprojektować, wprowadzić oraz zapewnić działanie adekwatnego i skutecznego systemu kontroli wewnętrznej obejmującego działalność banku w zakresie ryzyka płynności.
- 17.4 Rada nadzorcza powinna nadzorować system kontroli wewnętrznej w odniesieniu do działalności banku w zakresie ryzyka płynności i oceniać go w ramach corocznej oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej banku.
- 17.5 Istniejąca w ramach systemu kontroli wewnętrznej komórka audytu wewnętrznego powinna, w sposób niezależny i obiektywny, badać i oceniać adekwatność i skuteczność systemu kontroli wewnętrznej w odniesieniu do działalności banku w zakresie ryzyka płynności.

VI. Ujawnienia publiczne

Rekomendacja 18

Bank powinien regularnie dokonywać publicznych ujawnień umożliwiających uczestnikom rynku rzetelną ocenę systemu zarządzania ryzykiem płynności banku oraz jego pozycji płynności.

- 18.1 Ujawnienia powinny obejmować informacje dotyczące w szczególności:
- roli i zakresu odpowiedzialności właściwych komitetów oraz innych jednostek funkcjonalnych i biznesowych,
  - działalności w zakresie pozyskiwania finansowania,
  - stopnia, w jakim funkcje skarbowe oraz zarządzanie ryzykiem płynności są scentralizowane bądź zdecentralizowane,
  - w przypadku zrzeszonego banku spółdzielczego, funkcjonowania w ramach zrzeszenia.
- 18.2 W ramach okresowych ujawnień bank powinien dostarczać informacje ilościowe dotyczące swojej pozycji płynności i jakościowe umożliwiające uczestnikom rynku bardziej wnikliwą ocenę zarządzania ryzykiem płynności banku.
- 18.3 Przykładowy zakres informacji ilościowych obejmuje:
- rozmiar i skład nadwyżki płynności banku,
  - wymogi dotyczące dodatkowego zabezpieczenia na wypadek obniżenia oceny kredytowej banku,
  - normy płynności oraz inne regulacyjne normy dopuszczalnego ryzyka w działalności banków obowiązujące w danej jurysdykcji,

- d) lukę płynności zawierającą kilka najbliższych przedziałów dla pozycji bilansowych i pozabilansowych oraz otrzymane na tej podstawie skumulowane luki płynności,
  - e) w przypadku zrzeszonych banków spółdzielczych oraz banku zrzeszającego, dodatkowe zabezpieczenie płynności w ramach zrzeszenia.
- 18.4 Bank powinien przedstawić uczestnikom rynku zrozumiały opis wskaźników ilościowych.
- 18.5 Przykładowy zakres informacji jakościowych obejmuje:
- a) aspekty ryzyka płynności, na które bank jest narażony i które monitoruje,
  - b) dywersyfikację źródeł finansowania banku,
  - c) inne techniki wykorzystywane do ograniczania ryzyka płynności,
  - d) pojęcia stosowane w procesie mierzenia pozycji płynnościowej i ryzyka płynności, łącznie z dodatkowymi wskaźnikami, dla których bank nie ujawnia danych,
  - e) wyjaśnienie, w jaki sposób ryzyko płynności rynku (produktu) jest odzwierciedlone w systemie zarządzania płynnością płatniczą banku,
  - f) wyjaśnienie, jak są wykorzystywane testy warunków skrajnych,
  - g) opis modelowanych scenariuszy testów warunków skrajnych,
  - h) wskazanie, czy i w jakim stopniu plan awaryjny płynności uwzględnia wyniki testów warunków skrajnych,
  - i) politykę banku w zakresie utrzymywania rezerw płynności,
  - j) ograniczenia regulacyjne w zakresie transferu płynności w obrębie jednostek grupy lub, w przypadku zrzeszonych banków spółdzielczych i banku zrzeszającego, w obrębie zrzeszenia,
  - k) częstotliwość i rodzaj wewnętrznej sprawozdawczości w zakresie płynności.

Spis treści

Wstęp.....	2
Słowniczek pojęć	6
Spis rekomendacji	11
I. Zarząd i rada nadzorcza	14
II. Identyfikacja, pomiar, ocena i narzędzia wspierające proces zarządzania ryzykiem płynności	20
III. Przeciwdziałanie i ograniczanie ryzyka płynności	32
IV. Monitorowanie i raportowanie ryzyka płynności	49
V. System kontroli wewnętrznej.....	53
VI. Ujawnienia publiczne.....	54

PRZEWODNICZĄCY
KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Andrzej Jakubiak

